

Культурно-політичний місячник для українців
у Чеській Республіці,
Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince
v České republice,
№ 11/2017, рік XXV | č. 11/2017, ročník XXV
www.ukrajinci.cz

пороги

КІБОРГИ

Героїзм політв'язнів та сучасних захисників у зоні АТО,
а також розуміння ролі мистецтва дають імпульс для
відродження українського кіно

А також у номері: хроніка громади, дещо про празький «Кобзар» 1941 року, ким був Осип Бойдуник, розмова із Володимиром В'ятровичем, історичний календар на 2018 рік у чесько-українському контексті, що і хто стоїть за «реконструкторами Майдану», чому у Москві не захотіли бачити документальний фільм про Донбас, а також – що нового в українській музиці?

Філософський факультет як фортеця українців

Радко Мокрик, Олена Брайко та Яна Леонтієва під час української конференції в Карловому університеті

Від 24 до 26 листопада будівля Філософського факультету Карлового університету у Празі, що навпроти Манесового мосту, належала українцям з п'яти країн. Учасникам міжнародної конференції у невеликій аудиторії на третьому поверсі було децю затісно для майже 30-годинного професійного марафону, розділеного на три дні, розповідає чеський сервер «Україна та ми».

Привітальними словами до учасників звернулися український посол у Чехії Євген Перебийніс, голова Чеської асоціації українців Тереза Хланьова та директор Інституту Східної Європи ФФ КУ Марек Пржігода. Представник приймачої організації привітав усіх українською мовою, а також прочитав своєрідний вступний реферат. Він згадав, зокрема, кількох чеських особистостей, починаючи від Карла Гавлічека Боровського й Томаша Гарика Масарика до Вацлава Гавела, які змогли знайти в широкому колі своєї діяльності розуміння і для українців. Ці троє чехів і чимало

менш відомих стали своєрідними цвячками, які зблизили чехів і українців, хоча частина обох народів це не повністю усвідомлює.

Колега Пржігода ніби жартома зазначив, що найближчі два з половиною днів факультет належатиме українцям. І справді, у п'ятницю будівля порожніла, але в суботу українці переважали, а в неділю вже у цьому не було сумніву. Факультет протягом вихідних замикається, і лише будівельне рихтування розділяло науковців й навколишній світ. Іноді рихтуванням проходив робітник, можливо, українець. Але щільно зачинене вікно все одно унеможливило б контакт. Та про українських робітників і мігрантів науковці не забули – розповідала про них наприкінці заходу соціоложка Яна Леонтієва. Дехто з них навіть прийшов послухати, але від коментарів вони утрималися. Мігрантів стосувалася і виставка фотографій та супровідних текстів на сходах факультету.

Конференція стала своєрідною українською фортецею, у якій значну роль грали молоді сили. Тривала дискусія про багато цікавих питань, які останнім часом рухають різними галузями українистики та багатьох суміжних дисциплін, субдисциплін і міжгалузевих дисциплін. Всі учасники конференції говорили між собою без проблем українською мовою, лише зрідка звучала англійська й, звичайно, чеська мови.

Найбільше учасників прибуло з України, від Львова до Харкова, багато українців приїхало і з Польщі, західну Європу представляли Нідерланди. Десять чеських українців усіх трьох активних поколінь

представляли всі університетські центри – Прагу, Брно та Оломоуц. Інтенсивніший обмін думками і розумна міра координації намічених завдань і цілей були б доречними і цього досягти можна. Конференцію підготував суто молодіжний оргкомітет, він зробив максимум для успіху заходу і підготував цікаву супутню програму. Конференція за кількістю учасників і тематичним розміром була більшою, ніж подібний захід, підготовлений на початку цього століття Слов'янською бібліотекою. Прага знову може стати одним з тих місць, де українці можуть зустрітися для плідних дискусій.

Програма була розділена на шість секцій: історія й історична інтерпретація, інформаційна війна, науково-культурний дискурс, діаспора – історія і сучасність, її персони і література, лінгвістична карта сучасної України, і, нарешті, історія української літератури. Згадувалися багато суміжних дисциплін, такі як кобзарство, історія української і чеської журналістики і багато інших тем. У багатьох виступах простежувалося чесько-українське питання міжвоєнного періоду.

Було помітно, що молоді люди підходять до цієї тематики відповідально, енергійно і з успіхом. Послухати повністю всі виступи і переосмислити їх на основі своїх власних знань було далеко не в силах усіх учасників. Важливою була основна атмосфера заходу – гідна, творча й дружелюбна. При цьому часто зіштовхувалися найрізноманітніші реакції і думки, наприклад, щодо оцінки сучасного перейменування в рамках декомунізації в Україні.

Богдан Зілинський

Письменниця в Празі – про катівні НКВС

Всередині грудня до чеської столиці із авторським читанням вперше завітала авторка низки новел та перекладів Євгенія Кононенко. Ознайомитись з її творчістю, та інших відомих українських письменників, чехи мали нагоду й раніше – у 2015 році у моравському місті Брно, в рамках «Місяця авторських читань» – найбільшого літературного фестивалю у Центральній Європі, розповідає «Радіо «Свобода». Свої твори київська романістка Євгенія Кононенко презентувала у Празі на запрошення «Чеського літературного центру» – організації, мета якої пропагувати не лише чеську книжкову культуру у світі, але й надавати можливість презентувати міжнародним письменникам свою творчість у Чехії.

Твори Євгенії Кононенко написані в оригінальному стилі – поезії, оповідання та

есеї, повісті та романи, декілька дитячих книжок, літературні переклади з французької та англійської мов. Переможниця всеукраїнського конкурсу оповідання на київську тематику «З Києва з любов'ю» та лауреат першої премії міжнародного літературного фестивалю «Просто так» ознайомила чеську публіку з уривками власного роману «Останнє бажання». Історичні та життєві теми роману зачіпають проблеми, з якими українське суспільство досі не примирилося – колаборація місцевого населення Києва з німцями за часів окупації в роки Другої світової війни, машини радянської пропаганди, яка змінила та зруйнувала тисячі життів, мовчазності за сталінських часів, коли навіть найближчі не могли довіряти одне одному через боязні доносів. Роман також розповідає, як люди мирилися з репресіями

епохи, в якій жили. В ньому описується і сірість радянського простору у 70-х роках, бідність років 90-х. Персонаж, якого головному герою-катові не вдалося стратити, ставить в романі містичне та філософське запитання: чи існує абсолютне зло, яке неможливо зупинити? Євгенія Кононенко наголосила на важливості існування іноземних літературних програм та фестивалів, які не лише надихають молодих та поки що невідомих письменників на творчість, а й завдяки цьому вони також мають змогу «набратися та обмінятися досвідом». Після двотижневого перебування у Празі, письменниця планує описати свої враження від містичного міста у серці Європи в оповіді «Празькі химери».

Іванна Трутненко

Ювілейний дипломатичний концерт

Ювілейний дипломатичний концерт в концертній залі Празької академії музики 6 грудня 2017 відбувся святковий концерт «Україна – Чехії», присвячений 100-річчю Української дипломатичної служби та 25-річчю встановлення дипломатичних відносин між Україною та Чеською Республікою. З програмою, складеною з творів українських, чеських та європейських композиторів, перед гостями заходу виступив Академічний симфонічний оркестр Львівської філармонії під керівництвом Володимира Сивохіпа, солістка Львівської філармонії Наталія Дитюк, українські солісти провідних театрів Чехії Олександр Бенъ та Євген Шокало. Посол України в Чехії Євген Перебийніс, відкриваючи концерт, наголосив на тому, що цей концерт є подарунком України Чехії, яка виникла на початку 1993 року після розділення Чехословаччини, «символічним жестом, яким ми хочемо висловити вдячність усім чеським друзям за підтримку, яку протягом цих 25 років Україна відчувала з боку Чеської Республіки, за солідарність, яку ми відчуваємо з боку чеського народу». Сто років тому, на руїнах імперії виникли дві держави – вільна Чехословацька Республіка і вільна Українська Народна Республіка, у грудні 1917 року було засновано дипломатичну

Виступає Євген Шокало.

службу молодій Українській Народній Республіці, між УНР та Чехословацькою Республікою були встановлені дипломатичні відносини, а в Празі працювало посольство УНР. На концерті були присутні представники Міністерства закордонних справ Че-

хії, міністерств оборони, промисловості і торгівлі, фінансів, внутрішніх справ, транспорту, дипломатичного корпусу, акредитованого в Празі, ділових кіл та громадськості, ЗМІ, організацій української діаспори.

Прес-служба посольства

Українськими місцями чеської столиці

Учасники екскурсії біля дерев'яного храму Святого Михайла в Празі.

Екскурсію «українськими місцями» Праги для всіх зацікавлених влаштував Інтеграційний центр Прага (ІЦП). Для її учасників історик та культуролог Радко Мокрик розповідав про історію української діаспори у Австро-Угорщині і згодом

у Чехословаччині. Адже відомо, що у міжвоєнний період у Празі, Подебрадах та інших містах знайшли притулок не лише колишні борці за незалежність України, а чимало вчених, істориків, письменників чи митців, які не могли повернутися на

захоплену російськими більшовиками Батьківщину, але в ЧСР мали можливість навчатися, працювати і професійно розвиватися. В Чехії діяло кілька вищих шкіл та гімназій. Також Масарикова «перша республіка» цікавилася й культурою нашого народу: скажімо, викупувала у місцевих громад на тодішній Підкарпатській Русі унікальні дерев'яні храми, перевозила їх і встановлювала у Чехії. Один із таких храмів – храм Святого Михайла із села Великі Лучки (згодом його перевезли до села Медведівці) на Мукачівщині – стоїть нині у саду Кінських на підніжжі гори Петржін. Неподалік цього храму (нині він служить переважно румунській православної громаді) на Сміхові стоїть пам'ятник Тарасові Шевченку, встановлений декілька років тому. «Однак чимало чехів не знає або мало знає про ці об'єкти та постаті, тому й виникла ідея провести ось таку безкоштовну українознавчу екскурсію чеською мовою, у якій взяло участь біля двох десятків людей», – розповіла одна із організаторок Катерина Газукіна, українстка, яка співпрацює із ІЦП.

Вл. інф.

Рок-музика заради дітей

Під гаслом «Україно, ласкаво просимо в Європі!» в театрі «Арха» в п'ятницю, 1 грудня відбувся благодійний рок-фестиваль. Виручки від продажу квитків і супутнього благодійного ярмарку пішли на допомогу постраждалим від війни українським дітям, які перебуватимуть в Чехії на оздоровчих та пізнавальних екскурсіях протягом 2018 року, інформує портал «Україна та ми». На початку коротко виступили посол України Євген Перебийніс та депутат Європарламенту Яромір Штетіна. Виступили чотири гурти, які належать до першої «музичної сотні» українського року. Музиканти, які переважно підтримують українську армію, і не лише музикою. Окрім них, виступив і чеський гурт «Maniac», фронтмен якого Іржі Бареш є відомим прихильником України.

Весь вечір супроводжувався дуже патріотичним настроєм, який відображався на виборі пісень та на загальному дусі кожного виступу. Фестиваль продемонстрував пласт української рок-творчості від фолк-року одеської групи «Друже Музико» через доволі похмурий і своєрідний метал киявської формації «Широкій Лан», етно-фолк капели «ТаРута» аж до експериментального фанк-попу

групи «КоралЛі» з Івано-Франківська, які використовують карпатські народні інструменти – трембіту, сопілку тощо. Жанрову різноманітність органічно доповнили чеські виконавці. Пост-панкові «Маньяки» або Павел Горейш із групою з відносно помірною музикою, яку б мій колега і шанувальник хард-року назвав би «попиком».

Незважаючи на окремі незначні недоліки в озвученні (скажімо, було важко смакувати звучанням акордеону під час виступу «Друзів Музик», який не тільки підкреслював народне і типово одеське звучання їхньої музики, а й місцями віртуозно замінював органи), виступи були на дуже доброму рівні. Більшість груп виступали в класичному складі: три гітари та барабани, іноді вони доповнювалися чимось або змінювалися. Музиканти представили, навіть у напівпорожньому залі, справжню мистецьку роботу, унікальне, нефальшоване виконання. Український рок – музика своєрідна, дещо інша, до якої, можливо, звикли чехи. Вона відображає період, в якому виникає. Вона жорстка і безкомпромисна, рішуча, іноді, на чеське вухо, може й занадто, в своєму рішенні допомогти своїй країні, але зберігає при цьому властиву лірику і саркас-

Бас-гітаристка одеського гурту «Друже музико» Тетяна Шинкаренко під час виступу у Празі.

тичний переказ власного середовища. Концерт прийшла послухати десь сотня глядачів, переважно українців. Хоча медіа-партнерами були Чеське радіо й Чеське телебачення, але я не помітив, щоб хтось щось записував. Оператор, який знімав концерт, представляв, мабуть, організаторів. Я думаю, це величезна шкода. Чеська обізнаність у сучасному українському мистецтві й культурі дуже низька, а рок-музика – це один із жанрів, який міг би посприяти взаєморозумінню обох народів. Думаю, навіть у різних вікових групах.

Дар Євг

Чехам у Празі показують Чорнобиль

В кафе «Камзік», в старому центрі чеської столиці, пройшов вернісаж «Чорнобиль – місто примар». Трагічна доля міста Прип'ять відома всім. Багатьох і досі хвилює нещастя 30-річної давнини. Більш допитливі сьогодні мають можливість відправитися із провідниками за гроші до забутого міста, аби на собі відчути тривогу 1986 року. Фотовиставка, присвячена Чорнобильській катастрофі, триватиме у Празі до кінця січня 2018 року. Про це розповідає «Радіо «Свобода».

Ідея фотовиставки виникла в чеській фотографки Барбори Файгловой з Праги, завдяки інтересу її друзів та знайомих. У 2012 році вона створила сайт «Покинуті місця», який займається дослідженнями залишених людьми місць у Європі. Люди, зацікавлені темою місць-примар, хотіли дізнатися більше про Чорнобиль та його околиці, яких не вистачало в галереї.

«Спочатку я не бачила сенсу в подорожі до Чорнобиля, оскільки я знала, що інформації на цю тему в інтернеті і так багато, нічого нового я там не побачу. Але на весні мені подзвонила подруга і сказала, що має одне вільне місце в тому напрямку. Я погодилась, хотіла перевірити, чи дійсно це місце таке цікаве. Ми провели декілька днів в Україні і два дні в самій зоні. Те, що я там побачила і відчула, не йде ні

в яке порівняння із фотографіями і відео, які ми звикли бачити в інтернеті», – розповіла організаторка вечора.

Виставка пропонує фотографії головних об'єктів в зоні відчуження з короткими описами, мета яких наблизити відвідувачів до місця подій. Найкращі знімки передають моторошну атмосферу навколо Чорнобильської атомної електростанції, радіолокаційної станції «Дуга», з парку розваг у місті Прип'ять та самого міста, жителі якого туди більше ніколи не повернулись.

Запрошення на вернісаж отримав і Ондřej Цівін, друг Барбори Файгловой, який неодноразово бував та організовував разом з друзями подорожі до зони відчуження. Він поділився власним досвідом подорожей та презентував відео, зняте в Чорнобилі та на його околицях. Особистий інтерес до теми Чорнобильської аварії в молодого мандрівника прокинувся у 2011 році, до 25-ї річниці аварії на ЧАЕС. «Я, звичайно, знав, що була якась Чорнобильська АЕС, але я навіть не здогадувався, що десь у світі існує не просто покинутий один будинок, а ціле місто, в якому жило приблизно стільки ж людей, скільки в місті Мост», – поділився він враженнями. За його словами, переважна більшість молодих людей знає, «що там щось вибухнуло», але технічні деталі – як

і чому це сталося – їм невідомі. «Найчастіше запитують, чи в цих будинках і квартирах дійсно нікого не залишилося, що сталося з тваринами, які там жили, з пожежниками, які ліквідували катастрофу, чи всі вони загинули», – поділився своїм досвідом екскурсій Ондřej Цівін.

На думку організаторів, люди «лінуються дізнаватися більше» про події 1986 року, й сподіваються, що за допомогою виставки кількість обізнаних людей збільшиться. «Це велике повчання, таке ж як і Друга світова війна. Людям важливо показувати, як воно виглядає насправді, і хоч вони не були присутні при катастрофі, принаймні вони мають змогу бачити наслідки, які залишаться там і через 100 років. Їх стерти неможливо», – сподівається Ондřej Цівін. Виставка триватиме до кінця січня 2018 року.

Іванна Трутненко

Донбаська «Мотанка» для чехів

Чеська організація «Бажання допомагати», яка тривалий час працює на прифронтовій частині українського Донбасу, розпочала у цьому році новий проєкт під назвою «Мотанка». Це українська традиційна, зроблена з тканини вузликова лялька. Вважається, що у давнину мотанки виконували функцію сакральних оберегів, вони були пов'язані з обрядом плодючості й продовження роду. Суть проєкту полягає у не лише у тому, щоб організація могла подякувати малим і великим спонсорам і передала їм український сувенір. Мотанки ці – оригінальні, ручної роботи, і виготовляються у спеціальній «Майстерні на фронті» у прифронтовому місті Красногорівка. Придбавши ляльки, можна допомогти місцевим людям вижити у складних умовах. Кілька жінок працюють у цій майстерні, адже у даному регіоні, де чути звуки війни, з роботою дуже сутужно. «Ми особисто привозимо невеликі партії мотанок просто із Красногорівки до Чехії, – каже благодійник Міхал Коді Кісліцки, який практично четвертий рік проживає на українському Донбасі і навіть встиг обзавестися тут сім'єю. – Ми обрали тут кілька працюючих жінок, які хотіли зайнятися чимось корисним. Вони почали в'язати, і завдяки цілорічному виробництву можуть забезпечити свої родини. Робота відволікає їх від воєнного стресу. А ляльки водночас принесуть радість нашим спонсорам та звичайним покупцям у спокійній Чехії. Кожен може придбати їх для себе, або доньки, дру-

Про «Мотанку» розповідають на Чеському телебаченні.

жини, мами і навіть бабці, або просто як прикрасу чи оберег». Коді додає, що спільнота «Бажання допомогти» хотіла б знайти у кожному місті чи містечку якесь громадське місце, де можна було б виставити мотанки і запропонувати, щоб тут могли їх забрати нинішні спонсори та щоб вони могли зацікавити нових людей, підтримка яких важлива у складних зимових умовах прифронтового Донбасу. Такими місцями можуть бути школа, бібліотека, кав'ярня, книгарня, інформаційний центр, крамниця із сувенірною продукцією тощо. Коді радо відгукнеться через електронну пошту kislickimichal@gmail.com.

Красногорівські мотанки вже можна придбати у Чеських Будейовицях, Валтицях, у кількох місцях міста Брно, у Празі (студію «Алта» за адресою В Гаї 32), Жамберку та інших містах. Велика надія на медіалізацію проєкту – про мотанки, українські традиції та проєкт розповіли на другій програмі Чеського телебачення, у програмі «Доброго ранку» 14 грудня. Тут українка Любов Лемак показала традиційні українські різдвяні страви, а Станіслав Червени та Катержіна Гранатова розповіли про унікальну красногорівську майстерню та шлях її продукції до Чехії.

Вл. інф.

Згадали Наталію Горбаневську

На східцях «Чеського радіо» у Празі зібралися місцеві правозахисники та українська діаспора, щоб вшанувати пам'ять російської та активістки дисидентського руху Наталії Горбаневської. На акції 10 грудня вони запалили свічки, читали її та українського письменника Олександра Олеся віршовані твори. Син Наталії Ярослав телефоном зі США виразив вдячність за шану його матері та пояснив її мотивацію боротьби: «Права людини дають людині можливість бути вільною й творчою». Наталія Горбаневська – одна з восьми громадян СРСР, які не боялися 25 серпня 1968 вийти до кремлівського муру із плакатами «Хай живе вільна та незалежна Чехословаччина!», «За вашу й нашу свободу!» чеською і російською мовами. Це був виступ проти введення військ Варшавського договору в Чехословаччину. Наталія Горбаневська на той час брала участь в дисидентському русі, передруковувала твори заборонених авторів, сама писала верші й прозу. За свою громадську діяльність кілька разів потрапляла на примусове психіатричне лікування. В 1975 році вона емігрувала до Парижу. Чеська спільнота «Bez komunistů.cz» і українська діаспора почали активно співпрацювати під час Майдану, тоді вони проводили спільні акції на підтримку протестувальників у Києві.

Радіо «Свобода»

Нове і старе в історії празького «Кобзаря» 1941 року

Підготував: Олег ПАВЛІВ

В історії досліджень чотирьох празьких «Кобзарів», виданих у 1876, 1941 та 1943 роках, реалізована доволі непогана кількість наукових розвідок, до яких активно долучились такі вчені, як Роман Лубківський, Микола Мушинка та інші. Але ніхто інший та ніхто краще не здатен дослідити празькі «Кобзарі», в даному випадку празький «Кобзар» 1941 року під редакцією професора Дмитра Дорошенка, ніж безпосередні власники цього унікального видання...

З доступних наукових розвідок відомо, що двома примірниками празького «Кобзаря» 1941 року володіє Національна бібліотека Чеської Республіки – Слов'янська бібліотека, також Шевченківський національний заповідник (вочевидь теж у кількості двох примірників, оскільки один примірник йому передав громадянин США П. Лимаренко, а другий –нині покійний посол України в Чехії Р. Лубківський), Національний музей Тараса Шевченка, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, Публічна бібліотека ім. Лесі Українки та Національна парламентська бібліотека України, і, зокрема, приватний колекціонер д-р Т. Ківшар. Раніше примірник празького «Кобзаря» 1941 року знаходився у власності приватного колекціонера К. Осауленка, який, вочевидь, свій екземпляр передав на зберігання Слов'янській бібліотеці в Празі. Із екслібрисом колекціонера він зберігається на даний момент в цій бібліотеці. Також ними володіла приватна колекціонерка проф. О. Сірополко – дочка співупорядника празького «Кобзаря» 1941 року д-ра С. Сірополка, яка ці примірники передала Р. Лубківському та д-ру Т. Ківшар. Я поки що є єдиним власником одразу трьох примірників празького «Кобзаря» 1941 р. Їх мені вдалося придбати у вірменки, яка проживає в Чеській Республіці, пані А. Саргсян. Зацікавлений історією цього видання, я переглянув тотожні примірники празького «Кобзаря» в Слов'янській бібліотеці в Празі, де мене вразив рівень збереженості видання. В Слов'янській бібліотеці в Празі обидва празькі «Кобзарі» збереглися у дуже знівеченому і пошарпаному вигляді із «покаліченими» від вельми необережного та неохайного користування і зберігання сторінками та обкладинками. Тут слід віддати належне пані А. Саргсян, котра вберегла до наших днів усі три примірники книги, і перепродала мені

їх у вельми охайному, я б навіть сказав зразковому вигляді, в такому, наче я їх придбав в тому ж таки 1941 році прямо із друкарні, і ще ніхто їх відтоді не відкривав і не читав. Вражає й те, що ні в наукових розвідках, ні в репринтному виданні празького «Кобзаря» 1941 року (видавництво «Брама-Україна», 2006) не помітно унікальних особливостей: у кожного примірника, а їх вийшло 2000, незважаючи на однаковий зміст, обсяг тексту та ілюстрацій, різні за характером покриття, кольору та зображення палітурки, що унікально приховані під суперобкладинкою... Але це ще не все: в грудні 2016 року, на саме римо-католицьке Різдво, мені вдалося придбати в Чехії від пані. Д. Хомової неповторний і вочевидь єдиний в світі сигнальний примірник празького «Кобзаря» 1941 року. У ґрунтовній праці доктора історичних наук, професора Таїсії Ківшар зазначається, що хоча празький «Кобзар» 1941-го року і вийшов під редакцією проф. Дмитра Дорошенка, але вагому і велику роль у його виданні відіграв д-р Степан Сірополко, про що я пересвідчився у додаткових дослідженнях сигнального примірника. Д-ром Степаном Сірополком був складений ретельний звіт про роботу і забезпечення ним усіх видавничо-поліграфічних підготовчих робіт. Та поки ніхто із дослідників видання не мав практичної можливості ознайомитися із сигнальним примірником, що став результатом видавничо-поліграфічних робіт Степана Сірополка перед тим, ніж книга остаточно вийшла друком повноцінним тиражем у 2000 примірників. Тож моє дослідження, надіюсь, стане для подальших досліджень цінним доповненням уже раніше напрацьованих розвідок. Як зазначає у своїх дослідженнях проф. Таїсія Ківшар, друком тексту займалася друкарня Андреска, друком палітурки – палітурня Шинделяржа, а друком ілюстрацій – графічний заклад Штенца. Усіма цими справами завідував та займався саме д-р Степан Сірополко, і саме завдяки йому ми маємо сьогодні той цінний, неповторний, стильно оформлений і підготовлений для читачів «Кобзар». Адже палітурка сигнального примірника різко відрізняється від кінцевого його варіанту. Вона має суцільний червоний колір без зображення відбитого золотими літерами в правому нижньому куті на палітурці напису «Т. Шевченко» та, зокрема, по-вертикалі

Титульна сторінка Празького «Кобзаря» 1941 року. Джерело: Приватна бібліотека Олега Павліва ім. Григорія Сковороди.

палітурка сигнального примірника на 1 сантиметр вужча від кінцевого варіанту. Теж в сигнальному примірнику немає четвертої сторінки, на якій би мав бути зображений один із двох в книзі портретів Тараса Шевченка, та, зокрема, типографія тексту з незначними відмінностями відрізняється від кінцевого варіанту. І тому за те, що 2000 примірників празького «Кобзаря» 1941-го року в кінцевому результаті все ж таки мають на палітурці цінний відпис золотими літерами «Т. Шевченко», а також за те, що д-р Степан Сірополко, згідно моїх досліджень, давав «могоричі» книговидавцям за друкування обох (на 1-ій і 4-ій сторінках книги) портретів Тараса Шевченка, ми повинні віддати належну шану та поклону д-ру Степану Сірополку, без якого «Кобзар» не був би настільки красиво графічно оформлений. Віднайдений сигнальний примірник празького «Кобзаря» 1941-го року видання зараз зберігається у фондах Спеціальних збірок Приватної бібліотеки Олега Павліва ім. Григорія Сковороди. Це, беззаперечно, одне із найцінніших видань «Кобзарів» Тараса Шевченка, що були видані протягом XIX-XXI століть, як з погляду науково-дослідного, так й історичного, адже сигнальні примірники видавались поодинокими примірниками і не мали широко тиражу з огляду на їх призначення.

Протекторатна цензура

В 1940 році празькі любителі творчості Т. Шевченка на основі матеріалів МВБУ вирішили перевидати його «Кобзаря» з нагоди 100-ліття випуску першого видання. Для цього було засновано підготовчий комітет, до складу якого увійшли кращі шевченкознавці на еміграції: Дмитро Дорошенко (голова), Дмитро Антонович (заступник голови), Степан Сірополко (секретар) та Євген Вировий (скарбник)¹.

За основу перевидання було взято т.зв. «народне видання Кобзаря» Євгена Вирового 1921 року. Дмитро Дорошенко написав для нового видання ґрунтовну передмову, а на поля «Кобзаря» Є. Вирового наклеїв нові машинописні примітки. Та перше, ніж здати «рукопис» книжки до друку, він повинен був пройти ухвалою протекторатної цензури, в якій головне слово мали німецькі «дорадники». Цензура червоним олівцем викреслила із «Кобзаря» всі вірші з негативною оцінкою німців, між іншими, усе «Послання» до поеми «Єретик». Ясна річ, що з такими втручаннями не можна було випускати «Кобзаря». Видавці почали вести переговори з цензурою, очолюваною міністерським радником Хмеларжем і переконали його, що викреслені вірші не мають антинімецький характер. Врешті-решт між цензурою і видавцями була укладена угода, згідно з якою із «Кобзаря» мали бути вилучені лише рядки виразно «антинімецького» та «вільнодумного» характеру. Найбільше в цьому відношенні постраждав вступ до поеми «Єретик». З нього цензура вилучила більше, ніж половину – 52 рядки: від «Отак німота запалила» по «На широких хвилях». Значні перекреслення зробила цензура і в коментарях до «Єретика». 368-сторінковий «Кобзар» Т. Шевченка було надруковано тиражем 2000 примірників. На його третій сторінці зазначено: «На пошану століття першого «Кобзаря» спільним коштом видали...». Слідує список 64 імен. У 27-сторінковій вступній статті Д. Дорошенко подав біографію поета та розглянув його твори на фоні загальноукраїнських літературних змагань. Крім «Кобзаря» 1941 року, виданого

Різнomanітні історичні празькі видання «Кобзарів» Тараса Шевченка.

за редакцією Дмитра Дорошенка та Степана Сірополка, у Празі під час Другої світової війни з'явилися ще три інші видання творів Т. Шевченка, а саме: 1. Тарас Шевченко: Кобзар. Ювілейне видання під редакцією Леоніда Білецького. Це був перший том із запланованого чотиритомника. Він охоплює всього-на-всього 29 творів Т. Шевченка (ліричних віршів, поем, балад, «посланій»), причому до кожного твору упорядник долучив ґрунтовну аналітичну статтю та примітки. Виданню дальших трьох томів перешкодила Друга світова війна. 2. Тарас Шевченко: Кобзар. Редактор Олекса Приходько. – Прага, 1943. Книгу видано без передмови, лише з невеличкою післямовою «Від редакції», в якій упорядник наголосив: «Текст цього Кобзаря подано за найновішими академічними виданнями, що їх основою стали Шевченкові автографи (рукописи)». До цього видання долучено «Словник до Кобзаря», в якому пояснено не лише архаїзми, русизми та діалектизми, але подано пояснення до окремих імен,

географічних назв та творів поета. І з видання О. Приходька протекторатна цензура викинула з віршів Шевченка цілі рядки. Ці рядки редактор (як і Д. Дорошенко, Сірополко та Л. Білецький) залишив вільними, пояснивши це приміткою: «Інші зміни в текстах знайде уважний читач, особливо той, що добре знає твори нашого найбільшого поета». 3. Тарас Шевченко: Поезія. Редактори: Павло Богацький та Володимир Дорошенко. Видавництво Юрія Тищенка. За основу взято тексти із двотомника зібраних творів Т. Шевченка Інституту української літератури ім. Т. Шевченка АН УРСР 1939 року (Київ), що вийшло під головною редакцією Бориса Якубовського. У вступі видавництво запевняє читача, що редакція радянського видання «через спеціальну редакційну комісію та низку відповідальних фахових співробітників проробила заново всю підготовчу для видання роботу, не беручи на віру й найменшої дрібниці і що воно видає «точно текст поезій Т. Шевченка за цим виданням».

Микола Мушинка

¹ Довідка-цитата з: Мушинка М. Тарас Шевченко в Чехії та Словаччині // Науковий вісник Ужгородського університету. – Ужгород, 2014. – Вип. 1. – С. 169-174.

БОРЕЦЬ

Книга з фотографіями, присвячена інж. Осипові Бойдунникові

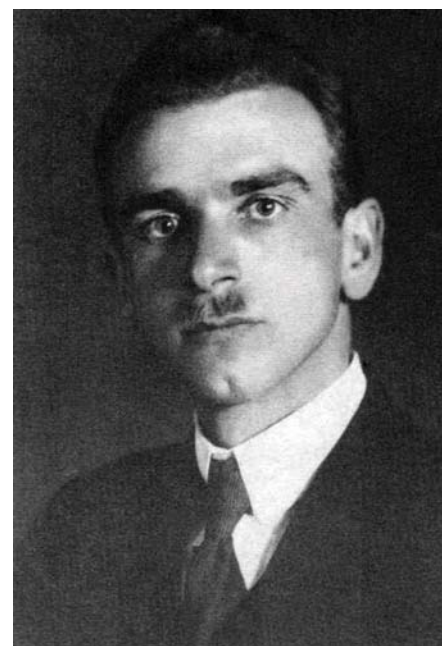
ТЕКСТ: Йосип КЛИМКОВИЧ

«Істинний патріот бореться за волю України не заради слави, бо той, хто бореться заради слави, може в будь-який момент припинити боротися за Україну...» – поділився одного разу зі мною своєю думкою молодий празький інтелектуал, магістр Олег Павлів. Він є автором та упорядником, а по суті натхненником унікальної книги, над якою тривалий час працював. Книга ця побачила світ у хмельницькому видавництві «Лілія», й вийшла за підтримки Сімейного архіву родини Бойдуників ім. Дарії Попович (Бойдуник), празьких творчих колективів «Родина» й «Джерело» та подружжя Наталії Касанової і Каміла Касана зі Словаччини, які є меценатами видання, присвяченого провідному борцю за волю та соборність України інж. Осипу Бойдунику.

З цієї нагоди я, як один із меценатів книги, вирішив подати до огляду читачів історію її написання та стислий нарис життя й діяльності інж. Осипа Бойдуника, щоб ближче ознайомити читачів із книгою «Зродився він Великої години». Інж. Осип Бойдуник – на псевдо «Діброва», П.К. Боярський, О. Грузченко, О. Михайлович – народився 8 грудня 1895 року в с. Оболоння, нині Долинський район на Івано-Франківщині. Його батько Михайло Бойдуник та мій прапрадід Микола Бойдуник були братами, і Олегові Павліву, як одному із нащадків родини Бойдуників, Дарія Попович – онука Миколи Бойдуника – залишила, як оберіг пам'яті роду, старовину родини Бойдуників. Але Олег Павлів усвідомив,

що недостатньо вберегти цю спадщину. Необхідно зберегти пам'ять родини, сини та дочки якої по жертвували у вирі боротьби за волю та соборність України найвищу ціну – життя та свободу.

Осип Бойдуник – постать монументальна, борець за українські ідеали. Але коли Україна вже здобула незалежність, про нього не було видано жодної книги, опублікована мінімальна кількість наукових та публіцистичних статей. За життя Осипа Бойдуника про нього і ним самим в екзильних книгах та періодичних виданнях було написано навіть не сотні, а тисячі публікацій. Осип Бойдуник видав усього чотири книги, а саме: «Господарство» (1941), «Національний солідаризм» (1946), «Українська внутрішня політика» (1947 та «Сучасний стан визвольної політики» (1956). Книгу «Національний солідаризм» перевидали в якості репринтного видання у 2012-му році. Серед українських істориків популярне використання публікацій Осипа Бойдуника для наукових досліджень. Над своєю книгою Олег Павлів працював чотири роки. Деякі дослідження, присвячені життю й діяльності інж. Осипа Бойдуника, між 2013 та 2017 роками він публікував у газетах «Свіча» на Долинщині, чеських «Порогах», американській «Свободі» та канадській «Гомін України». Олег Павлів віднайшов у празькій Слов'янській бібліотеці рукопис інж. Осипа Бойдуника «Господарство» (1941) та опублікував його. Спочатку Олег Павлів хотів видати книгу про Осипа Бойдуника у фотографіях у співпраці зі Слов'янською бібліотекою.

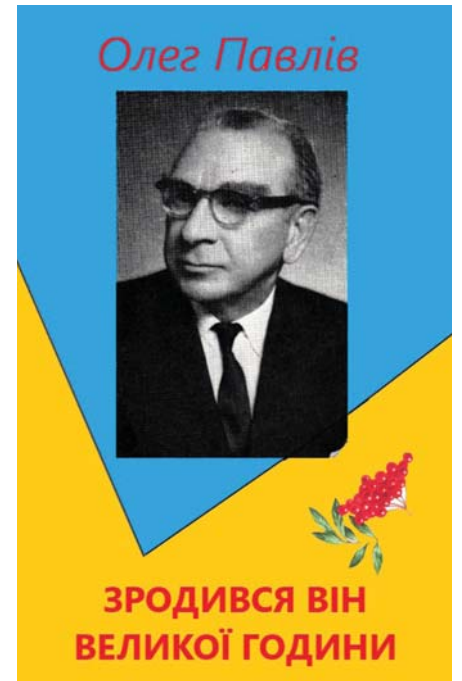
Інж. Осип Бойдуник

У 2014-му році він надіслав відповідного листа директорові Слов'янської бібліотеки д-ру Лукашу Бабці, на що отримав від нього схвальну відповідь та план дій відносно її видання в майбутньому. Але у 2015-му році Олег Павлів працевлаштувався науковим співробітником у цю бібліотеку і ближче познайомився із доктором Лукашем Бабкою. Він дізнався про те, що д-р Бабка негативно сприймає український націоналізм та скептично ставиться до традиційного українського вбрання – вишиваної сорочки. Це згодом привело до відмови від співпраці зі д-ром

Бабкою, хоча книгу Олега Павліва вже підтримала українська діаспора Чеської Республіки.

В 2017-му році Олег Павлів передав для виставки в Музей української діаспори до Києва із фотоальбом Осипа Бойдуника та матеріали особливого значення, присвячені його життю й діяльності. Вони були віднайдені в Національному архіві Чеської Республіки. Тут слід добрим словом згадати наукового співробітника архіву д-ра Ленку Клочкову, яка допомагала в пошуку цих унікальних матеріалів. Олег Павлів належить до того покоління, яке змогло на власні очі зустрічатися з відголосками минулого... Його бабуся Дарія Попович особисто переповіла йому про зустріч із Осипом Бойдуником в першій половині 1930-х років... Було те зимою. А зима, як відомо, в Карпатах – холоднюща, із завірюхами та морозами. Осип Бойдуник саме повернувся із Чехословацької Республіки в рідну Долину, щоб відвідати своїх рідних. «Я якраз, – розповідає Дарія Попович, – повернулась зі школи. Сиділа зі своїм батьком Теодором Бойдуником і читала з ним українську поезію. Раптом хтось без стуку увірвався до нашої хати. То був Осип Бойдуник. В одній тільки сорочці, підштаниках та ще й босий посеред зими. Він не був багатослівний, та й часу у нього на це не було мабуть. Тільки голосно сказав моєму батьку: «вуйку, давайте хутчіш свій кожух і чоботи...» Батько дав йому, що той просив і лиш хотів його спитати, що з ним трапилось, як той щосили чкурнув з хати надвір навтіки в сторону нашого родинного лісу... Невдовзі батькову

садибу оточила польська поліція. До хати увійшли польський поліціант та два агенти в капелюхах. У мого батька потребували документи. Батько їх пред'явив одному з агентів. Між тим розлючений поліціант спитав мого батька, чи не побував у нього Бойдуник, на що батько категорично відповів: «ні!». «А чи не пробігав він повз Вашу садибу?» – спитав поліціант. З батькових уст знову почулося категоричне: «ні!». Тоді поліціант розгнівано мовив: «На вашій загорді сліди, витоптані вбік вашого лісу. То як же ж ви нікого не бачили?!» Батько, злегка усміхнувшись, доповнив: «Подивіться надвір, там завірюха, що й на пару метрів не видно. Я бачу крізь вікно надворі те, що й Ви – завірюху...» Поліціант в гніву пустився бити мого батька, але польські агенти його зупинили, тому що по документах мій батько був ветераном першої світової війни, та ще й, крім того, одружений з полькою. На таких польські поліціанти та агенти не сміли підняти руку чи приклад гвинтівки... Пригадую, як я дивилася у вікно, у якому було видно відчайдушних поліціантів та агентів, які разом із псами хотіли взяти слід Бойдуника, але поки вони з нами говорили, завірюха майже замела всі сліди, а пси, знесилені кучугурами снігу та заметіллю, втратили слід... Тільки через декілька тижнів Осип озвався, повідомивши, що він перебуває у Львові і дякує моєму батьку за те, що поміг йому втекти...» В цій книзі у фотографіях відображена уся суть життя й діяльності Осипа Бойдуника. Його зустрічі із провідними борцями за волю та соборність України

Обкладинка книги про Осипа Бойдуника.

– провідниками ОУН полк. Євгеном Коновальцем, полк. Андрієм Мельником та багатьма іншими провідними борцями за волю та соборність України, тому певен, що ця книга стане цінним доповненням до історії України...

Автор є головою Творчого колективу «Родина» (Прага) та меценатом книги «Зродився він Великої години»

Осип Бойдуник (псевдо Боярський П.К.; 8 грудня 1895, Долина – 7 квітня 1966, Мюнхен) — український публіцист, громадський, політичний діяч, Старшина УГА й Армії УНР. В дитинстві та юності отримав належне національне виховання, добре знав про поневолений стан українського народу. Після початку Першої світової війни у 1914 року був призваний на службу до Австро-угорської армії. Хорунжий Української Галицької Армії. З 1920-го — член УВО, організаційний референт повітової команди УВО Долиниціни. У середині 1920-х років Бойдуник став членом Групи української національної молоді (ГУНМ), а у 1926-1929 роках був головою цієї організації. З 1925 року Бойдуник був членом редакційної колегії часопису ГУНМ «Національна думка» (виходив з 1924 року до січня 1928

року). На основі цього часопису у 1928 році було створено офіційний друкований орган Проводу українських націоналістів — часопис «Розбудова нації». Закінчив Вищу торгову школу в Празі у 1929 році. Як член ГУНМ, Бойдуник 8-9 квітня 1928 року брав участь у Другій конференції українських націоналістів в Празі. Ця конференція прийняла остаточне рішення про створення на базі різних українських націоналістичних організацій єдиної політичної партії. З осені 1930 повернувся в Галичину, 9 листопада 1931 заарештований польською поліцією та засуджений на «процесі конгресівців» у Львові (5-9 вересня 1932, зокрема, разом з Олесем Бабієм, Євгеном Зиблікевичем, Степаном Ленкавським, Зеноном Пеленським, Юліаном Вассияном) до 4 років ув'язнення. Вийшов на волю у січні 1936.

Головний контрольний ОУН (до 1940), член Проводу українських націоналістів (від 1941). Керівник організаційного відділу УЦК (голова — Володимир Кубійович). Після поразки Німеччини у Другій світовій війні Бойдуник залишився проживати в Західній Німеччині. На еміграції член Української національної ради і з 1954 — її голова. Учасник усіх Великих зборів Організації Українських Націоналістів, які відбулися за його життя. Автор праць «Національний солідаризм», «Українська внутрішня політика», «Сучасний стан визвольної політики», «На переломі (спогади)». Помер 7 квітня 1966 в Німеччині, похований в Мюнхені на цвинтарі Вальдфрідгоф. Перепохований 22 січня 2010 року на Личаківському цвинтарі у Львові.

Злочини бандерівців – радянський міф

Голова УІНП Володимир В'ятрович
закликає чехів позбутися
комуністичних стереотипів

ТЕКСТ: Томаш ВЛАХ

Бандерівці після закінчення Другої Світової війни не прийшли до Чехословаччини зі злими умислами. Навпаки, вони переконували місцевих жителів, що спільним ворогом є комунізм, каже історик Володимир В'ятрович, директор Українського Інституту Національної Пам'яті.

Бандерівці – одні з найбільш суперечливих історичних тем сучасної Європи. Велика частина українців сприймає їх як національних героїв, та росіяни і поляки вважають їх бандитами і вбивцями. Частина істориків теж вважає їх військовими злочинцями, інші нагадують їхню боротьбу з комунізмом. Після війни війська бандерівців з'явилися і в Чехословаччині, де агітували проти зростаючого впливу комуністів, але й залишили за собою ряд смертей. Український погляд на цю частину історії захищає шеф Інституту національної пам'яті, який покликає популяризувати непокору українців до нацизму і комунізму.

Ізраїльський історик Ефраїм Зурофф з Центру Симона Візенталя скаржився мені в інтерв'ю, що українська держава в особі Бандери вшановує військового злочинця. Був він злочинцем чи ні?

Ефраїм Зурофф та інші критики українського повстанського руху, на жаль, часто використовують тези радянської пропаганди, яка звинувачувала його у колабораціонізмі та участі у Голокості. Цю радянську брехню можна буде спростувати. Україна тепер відкрила архіви служб безпеки для всіх. Інший міф полягає в тому, що в Україні йде повним ходом так звана «бандеризація», що Леніна замінюємо

Бандерою. Це – нонсенс. З п'ятдесяти двох тисяч вулиць, які ми перейменували у рамках декомунізації, тільки тридцять несуть ім'я Бандери, і у всіх випадках це була ініціатива місцевих властей. Це передусім регіони на заході України, тому що там воїнів УПА вважають героями, і пам'ять про них жива. Згідно з останніми соціологічними дослідженнями, більш ніж половина населення України вважає бійців УПА справжніми борцями за незалежність.

Але Зурофф конкретно звинувачує. Не лише він стверджує, що українські націоналісти влітку 1941 року у Львові знищили п'ять тисяч євреїв. Тут теж міф?

– Серед українських націоналістів були ті, хто поширював антисемітські погляди та брав участь у вбивстві євреїв. З іншого боку, були і такі, хто їх захищав, декому навіть ізраїльська комісія при меморіалі Яд Вашем надала титул «праведний серед народів». Українська повстанська армія, утім, не може мати з цим нічого спільного, вона була заснована на рубежі років 1942 і 1943, коли більшість євреїв в Україні вже була в таборах смерті. Зрозуміймо тодішні часи: українці були, як нація, в біді, їх вивозили на примусові роботи до Німеччини, і так зване єврейське питання для повстанців не мало великого значення. Хоча для нацистів воно було однією з основних тем.

Друге історичне навантаження – це Польща. Урядова партія «Право і справедливість» заявляє, що Польща підтримуватиме шлях України до ЄС тільки у тому разі, якщо в Києві припинять героїзацію Степана Бандери, люди якого знищили до сотні

Бандерівці у Чехословаччині, 1947 рік.

тисяч поляків. Як Ви вважаєте, Україна могла б дещо пригасити ареол своїх героїв?

Герої одного сусіднього народу сприймаються іншим народом як злочинці. Передвоєнний лідер Юзеф Пілсудський для поляків є героєм. При цьому його «заслугою» в двадцятих роках минулого століття не виникла незалежна українська держава, а в тридцять років він ініціював «пацифікацію» українського населення Галичини. Але це не означає, що Україна зараз має вимагати, щоб Польща не вшановувала Пілсудського як свого героя. Ми повинні поважати відмінності один одного у сприйнятті історії. Я розумію, чому Бандера є злочинцем для поляків. Те, що сталося між українцями і поляками у 1943 році, ми можемо вважати українсько-польською війною за контроль над спірними територіями в рамках Другої Світової війни. З одного боку – польська Армія Крайова, з іншого – УПА. У партизанській війні правил дотримуються набагато менше, тому тут з обох боків були

Понеділок Pondělí	Вівторок Uterý	Середа Středa	Четвер Čtvrtek	П'ятниця Pátek	Субота Sobota	Неділя Neděle
1 Новий Рік, чеський Сильвестр	2 Народився археолог Ярослав Пастернак, професор УВУ в Празі й Мюнхені (1892–1969)	3 Народився професор хімії УГА в Подєбрадах Микола Вікул (1888–1935)	4 Міхейл Сакашвілі став Президентом Грузії (2004)	5 Початок «Празької весни» 1968 року	6 Святвечір. Нар. поет-гуморист Степан Руданський (1834–1873)	7 Різдво (за ст. ст.)
8 Заснування ГДУльської Республіки (січня, 1919)	9 Народився режисер Сергій Параджанов (1924–1990)	10 Народився Леонід Кравчук, колишній Президент України (1934)	11 Засновано Чеську асоціацію українців (1991)	12 КДБ заарештувало десятки українських інтелектуалів (операція «Блок») (1972)	13 Меланкі, Шедря кутя	14 Св. Василія Великого, Старий Новий Рік
15 Затверджено гімн «Шле не вмерла Україна» (1992)	16 У Празі проти окупації ЧССР та нормалізації підписав себе Ян Палах (1948–1969)	17 Засн. Український Вільний Університет (Прага, 1921)	18 Голодна Кутя, переддень Водохреща	19 В Празі засновано Будинок національних мешин (2009)	20 В Празі засновано Об'єднання українців у ЧР (1990)	21 Зареєстровано в Празі колектив «Берегиня» (2008)
22 День Соборності України	23 Народився патріарх УПЦ (КП) Філарет (1929)	24 Проросійські терористи обстріляли Марульоль (2015)	25 День Студента (Тетянин день)	26 Міжнародний день митника	27 День пам'яті жертв Голокосту	28 Народився чеський українціст Іржі Марван (1936–2016)
29 День пам'яті Героїв Крут (1918)	30 Три святителі	31 Українці Хомутова заснували товариство «Дзвони надії» (2005)	1 Народився письменник і поет Євген Маланюк (1897–1968)	2 Нар. Іван Гулий, фізик (1845–1918), який проживав у Празі	3 У Відні створено ОУН (1929)	4 День боротьби проти раку
5 Померла в Празі педагог Софія Русова (1856–1940)	6 Створено українську арктичну станцію «Кадамкік Вернадський» (1996)	7 Народився Олександр Русов, видавець празького «Кобзаря» 1876 року (1847–1915)	8 Помер у Празі письменник Спиридон Черкасенко (1876–1940)	9 День стоматолога	10 Паризький мирний договір встановив кордони у Сх Європі (1947)	11 В Києві відновлено діяльність «Просвіти» на захист української мови (1989)
12 Початок Сиропусного тижня (Колодія, Масниця)	13 День Радіо	14 Знищено МВБУ у Празі (1945). День закоханих (1847–1915)	15 Стрігання Гостодне. В Подєбрадах засновано «Український соклі» (1926)	16 Помер Євген Маланюк із «Празької школи» (1968)	17 День Люботи; Бал «Маланка» (Центр Новодворска, Прага)	18 Кінешь Сиропусного тижня. Прощення неділя
19 Початок Великого посту, день Тризуба	20 День пам'яті Героїв Небесної Сотні (2014)	21 День рідної мови	22 У Словачині засновано Музей української культури, нині у Свиднику (1956)	23 Народився Віктор Ющенко (1954), Президент України 2004–2010	24 Українська армія з важкими боями відступила з Дебальцевого та околиць (2015)	25 Народилася поетеса Леся Українка (1871–1913)
26 Початок окупації українського Криму Росією (2014)	27 Народився Степан Клопчук, український політик міжвоєнної ЧСР (1895–1980)	28 Слово «Соціалістична» у назві ЧССР замінили на слово «Федеративна» (1990)	1 Винищені польськими підрозділами АК села Павлокома (1945)	2 Народилася Євген Чикаленко (1888–1965), Наталена Королева (1888–1966)	3 Всесвітній день письменника	4 Народилася Іванка Рада Ілленко, відома українська та чеська акторка й активістка (1976)
5 Загинув Головнокомандувач УПА Роман Шухевич (1907–1950)	6 Помер Володимир Винниченко, письменник, діяч УНР (1880–1951)	7 Народився Олександр Русов, видавець празького «Кобзаря» 1876 року (1847–1915)	8 Міжнародний жіночий День; початок битви чехословаків з німцями під Бахмачем (1918)	9 Народився Тарас Шевченко (1814)	10 Помер Тарас Шевченко (1861)	11 Битва Чехословацького батальйону під Соколовим на Харківщині (1943)
12 Засновано «Остравську Просвіту» (1993)	13 Заснування РР-кат. Апостольського екзархату в Чеській Республіці (1996)	14 День числа «Пі» (π – 3,1415926...)	15 Проголошення самостійності Карпатської України (1939)	16 Народився поет «Празької школи» Юрій Дарган (1894–1926)	17 Народився Августин Волошин, Президент Карпатської України (1874–1945)	18 Помер український археолог Іван Борковський, дослідник Празького Граду (1897–1976)
19 Народилася поетеса Ліна Костенко (1930)	20 Народився Гетьман Іван Мазепа (1639–1709)	21 Всесвітній день поезії	22 Народився Микола Лисенко, композитор (1842–1912)	23 Предстоятелем УГКЦ обрано Святослава Шевчука (2013)	24 Нар. Михайло Кірсенко, український ботеміст (1945)	25 Відкрито пам'ятник Тарасові Шевченку на Празькому Сміхові (2009); перехід на літній час
26 Народився Мирослав Сополіта, словацький українціст (1946)	27 День Театру	28 Народився Микола Сліборський, діяч ОУН, який навчався у подєбрадській УГА (1898–1941)	29 В Києві поховали Вячеслава Чорновола (1937–1999)	30 Великдень п'ятниця; помер Дмитро Дюндюв, філософ українського націоналізму (1883–1973)	31 Народився Микола Міхновський, автор трактату 1900 року «Самостійна Україна» (1873–1924)	

2 Битва Чехословацького лепону під Зборовом (1917)	3 Др. Микола Мушинка заснував Асоціацію українців Словаччини (1990)	4 Договір між Україною та Чехією про соціальне забезпечення (2001)	5 Кирила та Мефодія : сили АТО звільнили Слов'янськ та Краматорськ (2014)	6 Спалення магістра Яна Гуса (1369-1415)	7 Івана Купала	8 В Празі засновано педінститут ім. Драгоманова (1923)	1 День військово-морських сил України
9 Козаки і татари під Кочуботом розгромили росіян (1659)	10 Завершилась битва козаків Хмельницького й татар проти армії Яна II Казимира під Берестечком (1651)	11 День пам'яті жертв Волинської трагедії 1943 року	12 Святих апостолів Петра і Павла	13 Випалення нацистами Чеського Малину (1943)	14 У Свиднику помер Орест Зілинський, чехословацький українціст (1923-1976)	15 День українських миротворців	
16 Декларація про державний суверенітет України (1990)	17 На Донбасі російські диверсанти збили літак МН17 із 298 людьми (2014)	18 Битва «Галичини» під Бродами (1944)	19 В московській тюрмі загинув Августин Волошин (1945)	20 На мітингу чехів у Києві виступив Т. Г. Масарик (1917-1942)	21 Народилася Олена Теліга, письменниця (1907-1942)	22 Помер у Празі Олександр Олесь, поет (1878-1944)	
23 Помер Симон Наріжний, директор МВВУ у Празі (1898-1983)	24 День святої рівноапостольної княгині Ольги: «ковнерівські процесес» над українцями в Мукачеві (1942)	25 Договір про дружні відносини між Україною та Чехією (1996)	26 Народився літературознавець Іван Дзюба, автор памфлету 1965 року «Інтернаціоналізм чи русифікація?» (1931)	27 Народився Володимир Винниченко, письменник, член Центральної Ради УНР (1880-1951)	28 Хрестителя Володимира Великого (988)	29 Чехословацька «Руська акція допомоги» надала притулок 20 тисячам українців, білорусів, росіян (1921)	
30 У Чирній над Тісоу почалися переговори Брежнєва і Дубчека (1968)	30 31 В столиці Чехії заснували акцію «Празький Майдан» на підтримку України, яка проводиться щонеділі на «Староміску» (2014)	1 Померла Леся Українка (1871-1913)	2 Ільїн день	3 Польща офіційно засудила акцію «Вісла» (1990)	4 У Львові засновано Союз визволення України (1914)	5 День залізничника	
6 В Австро-Угорщині створено легіон Українських Січових Стрільців (1914)	7 Прийнято сумнозвісний радянський «закон про п'ять колосків» (1932)	8 Росія розпочала збройне вторгнення в Грузію (2008)	9 Народився Леонід Кучма, колишній Президент України (1938)	10 Народився Роман Лубківський, письменник, посол України в ЧСФР і ЧР (1941-2015)	11 Початок сталінської операції НКВС, за якою було ліквідовано майже 150 тисяч поляків (1937)	12 День будівельника	
13 Початок будівництва «Берлінського муру» (1961)	14 Хрещення Київської Русі-України (988), Медовий Спас	15 Поляки та українці розгромили більшовиків під Варшавою (1920)	16 Вийшла в ефір перша передача української редакції «Радіо «Свобода» (1954); загинув у Колочаві опришок Микола Шугай (1921)	17 У Празі помер Степан Смаль-Стоцький, мовознавець, посол ЗУНР у ЧСР (1938)	18 Енкаведисти підірвали Дніпровську ГЕС, загинуло біля 100 тисяч українців та червоноармійців (1941)	19 Преображення Господнє – Яблуневий Спас	
20 Народився у Львові Євген Школо, відомий чеський актор та оперний співак (1960)	21 Вторгнення радянських військ до Чехословаччини (1968)	22 Україна стала правонаступницею УНР за «грамотою Плав'юка» (1992)	23 День українського прапора	24 День Незалежності України (1991)	25 Радянські дисиденти, зокрема українка Лариса Богораз, виступили у Москві проти інтервенції до ЧСР (1968)	26 Привулнено діяльність Комуністичної партії України (1991)	
27 Помер у Празі відомий чехословацький футболіст Олекса Бокшай (1911-2007)	28 Успіння Пресвятої Богородиці	29 Горховий Спас: Іловайська трагедія (2014)	31 З'єднані українські війська УНР і УГА здобули Київ (1919)	1 День знань	1 День знань	2 Кінець II Світової війни (1945)	
3 Чехословацька армія полонила сотника Володимира Штигельського-«Бурлаку» (1947)	4 Загинув у радянському концтаборі Василь Стус (1938-1985)	5 У Німецькому Яблонному, згодом у Ліберці та Ізоєфові утворено табори для інтернованих українських вояків (1919)	6 Започатковано хвилю української еміграції до Канади (1891)	7 Померли Йосип Сліпий, Патріарх, УГКЦ (1984), єпископ і політ'язень Іван Маргітич (2003)	8 Міжнародний день грамотності й солідарності журналістів	9 В Брні засновано «Українську ініціативу Південної Моравії» (2014)	
10 Карпатська Русь (Закарпаття) стала частиною Чехословаччини (1919)	11 Відсичення голови Івана Предтечі Хрестителя	12 Віденська перемота поляків та українців над Османською імперією (1683)	13 В чехословацьких Судетах оголошено військовий стан (1938)	14 Помер Єжи Гедройц, публіцист, захисник польсько-української співпраці (1906-2000)	15 Засновано традицію «Днів української культури в ЧР» (1996)	16 Кінець грошової реформи в Україні: запроваджено гривню (1996)	
17 Померли Іван Брик (1879-1947), український богеміст, славіст, журналіст Георгій Гонгадзе (1969-2000)	18 Початок «пацифікації» Польщею українців Галичини (1930)	19 Помер Адальберт Ерделі, закарпатський художник (1891-1955)	20 Початок громадянської блокади окупованого Криму (2015)	21 Різдво Пресвятої Богородиці, Міжнародний День миру.	22 Біля Ужгорода загинув Едмунд Еган, борець із лихварством та захисник селянства (1851-1901)	23 У Празі вийшов «Громадський вісник» — орган Українського громадського комітету (1921)	
24 Червоноармійці при вступі почали підтримувати Хрещатик та центр Києва (1941)	25 Президент П. Порошенко підписав закон про освіту, який посилив українську мову (2016)	26 Поляки розгромили більшовиків на Німані (1920)	27 Воздвиження Хреста Господнього, День туризму	28 Святого Вацлава (907-935), День Чеської Державності	29 Народився Михайло Грушевський, історик, Президент УНР (1866)	30 День бібліотекаря та перекладача, Мюнхенська угода (1938)	

1 Міжнародний день музики, людей похилого віку	2 Розпочав роботу Український науковий з'їзд у Празі (1926)	3 Народилася Лідія Райчинець (Затовканюк) (1950–2001), українська діячка в ЧР	4 Народився поет «Празької школи» Юрій Клен (1891–1947)	5 Народився Вацлав Гавел, дисидент, драматург і президент Чехословащини, Чехії (1936–2011)	6 Помер Франтішек Ржегорж, чеський етнограф і дослідник Галіччини (1857–1899)	7 День учителя в Україні
8 Преподобного Сергія	9 Берестейська унія 1596 року	10 Під Хотином козаки й поляки перемогли османське військо (1621)	11 У Києві склали присягу добровольці Чеської дружини (1914)	12 В Празі помер Дмитро Антонович, ректор УВУ, засновник МВБУ (1877–1945)	13 Народилася Зінаїда Мірна, голова Українського жіночого союзу в Празі (1875–1950)	14 Покрови, День козацтва, УПА й Захисника України
15 В Мюнхені загинув Степан Бандера (1909–1959)	16 В Градці Кралоовому виникло «Регіональне українське товариство» (2015)	17 Відкрито Північно-Кримський канал (1963)	18 Завершилася в Києві антирадянська студентська «революція на граніті» (1990)	19 Помер в Ужгороді Йосип Бохшай, відомий український художник (1891–1975)	20 У Німецькому Яблонному відкрито пам'ятник загиблим воїнам УПА (1921)	21 У Львові Микола Лемик застрелив чекіста у радянському консульстві (1933)
22 Загинув подільський гайдамака Устим Кармелюк (1787–1835)	23 В залі Карлового університету було відкрито УВУ (1921)	24 Помер у Львові письменник, ідеолог ОУН та політв'язень Петро Дужий (1916–1997)	25 Помер Флоріан Заплетал, етнограф, дослідник Закарпаття (1884–1969, Прага)	26 Запорожці з поляками здобули Москву (1642)	27 Гурт «Гігис» виступив у Східній Словаччині (1970)	28 Проголошено Чехословачину (1918); перехід на зимовий час
29 Народився в Ублі Йосип Сірка – українознавець та філантроп (1936)	30 У Києві дебютував легендарний рок-гурт «Воплі Водоплясова» (1987)	31 Відкрито найпотужнішу в кол. СРСР Придніпровську ГРЕС (ГЕС) (1961)	1 Проголошено Західноукраїнську Народну Республіку (1918)	2 Помер відкривач Трипільської культури, чех Вікентій Хвойка (1850–1914, Київ)	3 В Ясіні виникла Гуцульська Республіка (1918)	4 Народився Богдан Лепкий, письменник (1872–1941)
5 Проти окупації ЧСРР підпалив себе на Хрещатику Василь Макух (1927–1968)	6 Засновано у Празі театральний гурт «Джерело» (2004)	7 III Універсалом створено УНР (1917), День Пам'яті жертв комуністичного терору	8 Договір між Україною та Чехією про правову допомогу (2002)	9 День української писемності та мови	10 Помер у Празі націоналог Ольгерт Бочковський (1885–1939)	11 Польське Свято Незалежності (від 1918)
12 На Соловах помер останній отаман запорізьких козаків Петро Калнишевський (1690–1803)	13 Народився Станіслав Дністрянський, ректор і проректор УВУ в Празі (1870–1935)	14 Помер у Празі художник і меценат Юрій Бовк (1899–1961)	15 Народився Микола Неврлий, словацький україніст (1916)	16 І Символізм українців в Університеті Палацького (Оломоуц, 2001)	17 День Студента: Оксамитова революція в Чехословащині (1989)	8 Радянські більшовики припинили політику українізації (1933)
19 Засновано в Празі «Товариство Івана Кондура» (2011)	20 Створено Антибільшовицький Блок Народів (1943)	21 День Гідності та Свободи (початок Майдану 2004 та 2013)	22 Більшовики розстріляли під селом Базар 359 українських воїнів (1921)	23 Засновано українстику в Університеті Масарика (Брно, 1993)	24 Засновано в Празі дитячий гурт «Барвінок» (2001)	25 День пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій
26 Мужчівський з'їзд про возз'єднання Закарпаття із Радянською Україною (1944)	27 Народився Александр Дубчек, лідер «празької весни» (1921–1992)	28 Голодомор 1932–33 років визнано геноцидом українського народу (2006)	29 Завершилася в Чехословацькій владі комуністичної партії (1989)	30 Військове вторгнення СРСР у Фінляндію (1940)	1 Підтверджено на референдумі незалежність України (1991)	2 Російські й австрійські війська зазнали поразки від Наполеона біля Аустерліца (Славков-у-Брна) (1805)
3 Народився Григорій Сковорода, філософ (1722–1794)	4 Введення до Храму ПРСБ	5 Нар. Олександр Олесь (Кандиба), поет (1878–1944); День волонтера	6 Миколая (римо-кат.), день Збройних Сил України	7 У Білорезькій пуці припинив своє існування Радянський Союз (1991)	8 Чеська і Словацька Федеративна Республіка України (1991)	9 Юрїв день
10 День прав людини	11 Народилася Христина Йоїкова (Камінська), голова Об'єднання Українок в ЧР (1941)	12 Підписано радянсько-чехословацький договір про повоєнну співпрацю (1943)	13 Помер дипломат УНР Лонгрін Цетельський, який вів переговори з Т. Г. Масариком (1875–1950)	14 Україна та Польща прийняли футбольне гасло до Євро-2012 «Творимо історію разом» (2009)	15 Вийшов празький «Кобзар» Т. Шевченка (1876)	16 Засновано українстику в Карловоу університеті (1926)
17 Чехословацька прийняла рішення про розділення на дві держави з 1 січня 1993 року (1992)	18 Міжнародний день мігрантів	19 Миколая (прав., гр.-кат.), День допомоги бідним.	20 Чехія та 8 інших нових країн ЄС вступили до Шенгенського простору (2007)	21 Народився меценат Євген Чикаленко (1861–1929)	22 День українських дипломатів	23 Загинули націоналісти В.Білас і Д. Данилишин (1932)
24 Щедрий вечір (за н. ст.)	25 Різдво (за н. ст.)	26 У Празі створено Українську студію пластичного мистецтва (1923)	27 В СРСР розкрили селян, дозволили отримувати паспорти (1974)	28 В Празі виникло «Міжнародне об'єднання Українська Свобода» (2007)	29 Вацлав Гавел обраний чехословацьким Президентом (1989)	30 Помер Іван Олбрахт, чеський письменник (1882–1952)
31 Зустріч Нового Року						

						1 Вербна неділя, Великдень (рим. – кат.)
						8 Великдень або Пасха (правосл. гр. – кат.)
2 Зарєстровано у Празі колектив «Родина» (2007)	3 Народився Олександр письменник (1918–1995)	4 Засновано у Празі Українську Європейську Перспективу (2011)	5 Перша Конституція Пилипа Орлика (1710)	6 Великодня п'ятниця: нар. Яромір Штєтна, чеський політик (1943)	7 Всесвітній день здоров'я	15 Міжнародний день культури
9 Великодній понеділок	10 Народився Патріарх УАПЦ Мстислав (1898–1993)	11 Проросійські терористи захопили місто Слов'янськ на Донеччині (2014)	12 Перша присяга української скаутської організації «Пласт» (1912)	13 Початок Антитерористичної операції на сході України (2014)	14 Початок «Акції К» – чехословацької комуністи ліквідували монастирі (1950)	22 Засновано в Празі «Український вісник» (2002)
16 Виник термін «холодна війна» для відносин СРСР і США (1947)	17 День рятувальника та пожежної охорони	18 Міжнародний День пам'яток і визначних місць	19 Євреї варшавського гетто повстали проти нацистів (1943)	20 Відкрито Українську господарську академію в Подєбрдах (1922)	21 Помер у Празі мовознавець Іван Злінський (1879–1952)	29 Бій Счових Стрільців із російськими військами на Маківці (1916)
23 У Празі засновано «Українську профспілку» (2008)	24 День пам'яті жертв геноциду вірмен (1915)	25 Засновано у Празі «Український народний дім» (2016)	26 День Чорнобильської трагедії (1986)	27 Початок акції «Вісла» – виселення українців Закарзоння (1947)	28 Іван Федоров (Федорович) у Львові розпочав друк першої книги (1563)	30 Українські та польські війська взяли Київ (1920)
30 Народився Ярослав Гашек, автор «Бравого вояка Швейка» (1883–1923)	1 Святий праці	2 Заснування ржевницької української гімназії (1925)	3 Всесвітній день свободи преси	4 Тараса Шевченка вигулили з кріпалтва (1838)	5 Початок Празького повстання (1945)	6 Українські та польські війська взяли Київ (1920)
7 День радіо	8 День Перемоги у II Світовій війні		10 Народився Симон Петлюра, головний Отман УНР (1879–1926)	11 М. Грушевський заснував у Києві Українське Наукове Товариство (1907)	12 Всесвітній день медсестер	3 Святий День Матері
14 Розгром козаками польських військ під Жолтими Водами (1648)	15 Народився Іван Горбачевський, хімік, ректор Карлового університету (1854–1942)	16 Засновано Українську господарську Академію в Подєбрдах (1922)	17 День вишиванки, Вознесіння Господне в Подєбрдах (1922)	18 НКВД розпочало геноцид проти кримськотатарського народу (1944)	19 У Празі, переслідуваний СМЕРШем, загинув просвітянин Євген Вировий (1889–1945)	20 День Європи в Україні
21 В Празі вийшов перший номер часопису «Гороти» (1993)	22 Тарас Шевченко перепохваний на Чернечій Горі в Каневі (1861)	23 У Празі створено Музей Визвольної Боротьби України (1925)	24 День слов'янської писемності та культури	25 Петра Порошенка обрано Президентом України (2014)	26 Засновано у Празі Українську школу «Ерудит» (2010)	7 Свята Трійця
28 Помер Іван Франко (1856–1916)	29 В селі Світанок на Чернігівщині відкрито Музей українсько-чесько-словацької дружби (1973, знову 1980)	30 Заснування у Празі українського історико-філологічного товариства на чолі з Дмитром Антоновичем (1923)	31 Помер Любомир Гузар, архієпископ УГКЦ (1933–2017)	1 Міжнародний день захисту дітей	2 У Києві розпочав роботу електричний трамвай (1892)	3 Народився Євген Петрушевич, диктатор ЗУНР (1863–1940)
4 Помер правозахисник і політв'язень Леонід Плющ (1939–2015)	5 Всесвітній день охорони навколишнього середовища	6 День журналіста в Україні	7 В Одесі розстріляно поета Миколу Вороного (1871–1938)	8 У Чехословаччині проведено демократичні вибори, на яких перемогли ОФ та UPN (1990)	9 Чехословацька армія й жандармерія розпочали «Акцію Б» для протидії УПА проринкненню на Захід (1947)	10 Загинув у нацистському концтаборі Олер Кандіба-Ольжич (1907–1944)
11 Верховна Рада України запровадила «Київський час» GMT+02:00 (1990)	12 У Празі був перевезений «Слов'янський конгрес» і почалось повстання (1848)	13 Засновано Українську Ініціативу в Чеській Республіці (1994)	14 Сили АТО звільнили Маруполь від проросійських терористів (2014)	15 Народився у Києві басист відомої групи «Чехомор» Тарас Волочук (1972)	16 Фестиваль русинів-українців Словаччини у Свіднику (від 1956)	17 Святий День батька
18 У Варшаві поховали ліквідованого ОУН міністра «паціфікатора» Броніслава Перельського (1934)	19 У Чехії відновлено діяльність «Пасту» – української скаутської Організації (2014)	20 Помер у Подєбрдах Євген Чикаленко (1861–1929)	21 Розпочало діяльність Об'єднання Українок в ЧР (1998)	22 День скорботи та вшанування пам'яті жертв війни	23 Випускний день для школярів та студентів	24 День молоді
25 День моряка	26 У Празі помер поет Павел Йозеф Шлафарик, якому Тарас Шевченко присвятив поему «Сретик» (1795–1861)	27 День рибальства	28 День Конституції України	29 Закарпаття за договором між ЧСР та СРСР увійшло до складу УРСР (1945)	30 Відновлення самостійності України у Львові (1941)	

військові злочини. Але нинішні ультиматуми один одному – це проти європейської дружби та співпраці.

Якщо політики не можуть дійти згоди щодо тлумачення цих подій, то як співпрацюють історики?

На щастя, це працює набагато краще. Ми створили спільний форум істориків, провели п'яту сесію. Дискусія трохи бурхлива, але продуктивна; і так, я думаю, і має бути. Ми не політизуємо цю тему в Україні, і політики не виступають з гострими заявами щодо минулого. На жаль, це відбувається у Польщі, історичні теми там регулярно звучать у політичних колах, з'являються дуже небезпечні законопроекти, які передбачають кримінальну відповідальність за заперечення геноциду проти поляків, що може призвести до завершення будь-якої експертної дискусії з цього питання.

Чим би ви переконували чехів і словаків, чия репутація Степана Бандери також не найкраща?

Потрібно читати відповідну літературу. Вона доступна чеською і словацькою мовами, цікавою є книга словацького історика Міхала Шмігеля «Бандерівці у Словаччині»¹. Вона правдоподібно аналізує діяльність УПА, серед іншого, і у Словаччині. Сьогодні у Чеській та Словацькій республіках люди поступово дізнаються, якими були бандерівці і за що вони воювали.

Якою була їхня мета після Другої світової війни, коли бандерівці проникали до Чехословаччини? Це був контрольований відступ на Захід або спроба залучити місцевих людей на свою сторону?

Бандерівці посилено шукали союзників у боротьбі з комунізмом, вірили, що у Чехословаччині зможуть знайти співчуття. Так вони вже співпрацювали з польським підпіллям, навіть здійснювали набіги на міста в східній Польщі. Керівництво УПА сподівалося залучити й Чехословаччину. Тому вже в 1945–1946 роках повстанці провели так звані військово-пропагандистські рейди з метою роз'яснити, що таке УПА, за що вона бореться і що необхідно разом зі словаками боротися із комуністичною загрозою. Словаків українські націоналісти вважали ближчим народом, ніж чехів, бо вони були більш

¹ Šmigel Michal. Banderovci na Slovensku 1945–1947. (Niektoré aspekty pôsobenia jednotiek Ukrajinskej povstaleckej armády na území krajiny) / Banská Bystrica, Katedra histórie Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela – Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela 2007. 194 s. ISBN:978-80-8083-483-8. Радимо також Mlynárik Ján. Osud banderovců a tragédie řeckokatolické církve / Praha, nakl.: Libri, 2005. 96 str. ISBN-10: 80-7277-204-X. Syruček Milan. Banderovci – hrdinové, nebo bandité? / Praha: Pražská vydavatelská společnost Epocha, 2008. 153 s. Aleš Koudela, Martin Pekárek, Vladimír Štvrtáň. Banderovci // Ostrava, Televizní studio České televize, Dokumentární film. ČR, 2010. 67 min, přístup: <http://www.ceskatelevize.cz/banderovci/>.

налаштовані проти комунізму, в той час як чехи мали репутацію народу з часто прокомуністичними поглядами. Навесні 1947 року з території східної Польщі розпочався так званий Великий Рейд. Водночас там починалася акція «Вісла» з переселення близько сто п'ятдесяти тисяч місцевих українців на польський північний захід до Балтійського моря. Повстанський рух втрачав можливість утриматися у цих районах. Тому керівництво УПА вирішило частину цих підрозділів перекинути в підсоветську Україну, друга частина отримала наказ пересуватися на Захід. Хотіли дати світу знати, що Україна бореться за незалежність і потребує допомоги з боку демократичних країн.

Скільки українських повстанців проходило через Чехословаччину?

Наказ рухатися на захід отримали три сотні, це біля 400–500 солдатів, які повинні були прорватися через кордон, а він, за угодою між Польщею і Чехословаччиною, був закритий. Всім сотням вдалося пройти зі значними втратами. Вони намагалися уникнути зіткнень із чехословацькою армією, пробували здійснювати пропагандистську роботу, навіть створили заклик до солдатів не воювати з ними, бо спільним ворогом є комунізм. Йшли далі на захід. Це не подобалося Москві, яка тиснула на Прагу задля дій проти бандерівців. Комуністична преса лякала повстанськими ордами і у кілька разів перебільшувала їхню кількість. Комуністи також мобілізували своїх партизанів, які знову взяли до рук зброю, і у кінцевому підсумку в лютому 1948 року скористалися цим для здійснення перевороту.

Чи вдалося пройти якійсь численній групі бандерівців?

Частина повстанців потрапила в полон, в тому числі Володимир Шцигельський-Бурлак, один із найвідоміших командирів цього походу. Він отримав обіцянку від міністра внутрішніх справ Вацлава Носека, що його люди матимуть статус військовополонених. І так це спочатку дійсно було. Після приходу комуністів до влади всіх їх видали до Польщі, де й розстріляли. Деякі підрозділи, утім, пробілися через Чехословаччину і Австрію на Захід. Один із перших 11 вересня 1947 року вийшов до Пассау в Баварії в американській зоні окупації Німеччини. Американці не могли повірити, коли побачили групу з 36 чоловік у військовій формі і в повному озброєнні, які стверджували, що є борцями за незалежність України і пройшли півтори тисячі кілометрів.

Що сталося з тими, хто пройшов на Захід?

З таборів для переміщених осіб більшість розійшлася світом, найчастіше

переїжджали до США і Канади. Михайло Дудо-Громенко, командир групи, якій вдалося пробитися першою, зголосився добровольцем для висадки назад в Україну. Однак цим десантом командував Кім Філбі, радянський агент, тому в місці стрибка їх вже чекала таємна поліція. Однак Громенко не здався, він застрелився.

Деякі бандерівці витримали в лісі до 1950-х років. Що насправді підтримувало їх у переконаннях?

До кінця сорокових років ще жили в надії, що розпочнеться третя світова війна, і важливо, щоб до неї українці були готові. Але в 1949 році, коли Радянський Союз заволодів атомною бомбою, то було й зрозуміло, що світової війни не буде. Але українське підпілля вважало боротьбу способом демонстрації світу становища свого народу. Організований опір тривав до 1954 року, коли був полонений останній із командирів УПА. Стихійна непопора протрималася до останнього бойового конфлікту в 1967 році.

Розмову вів редактор Чеського радіо – Радіожурналу²

Володимир В'ятрович

Володимир В'ятрович (40) народився у Львові, де вивчав історію і захистив докторську дисертацію на тему діяльності українських повстанців на території центральної Європи. Про УПА написав три книги. Історію України досліджував і у Гарвардському університеті. Два роки був директором архіву СБУ. Брав участь у «помаранчевій революції» 2004 і «євромайдані» (2013–2014), від березня 2014 року керує УІНП. В 1946 році бандерівці змогли контролювати 33 села в східній Словаччині, застерігали проти комуністів. У 1947 році кілька великих груп проривалися на Захід, і чехословацький уряд застосував проти них армію та «Корпус національної безпеки» (SNB). В цих боях загинуло 49 чехословацьких солдатів і жандармів.

² Vlach Tomáš. Zločiny banderovců jsou sovětský mýtus // Praha: čas. Týden, 6.11.2017, str. 60, Svět

Штурм «Жовтневого»

Коли протести перетворюються на фарс?

ТЕКСТ: «Укрінформ», «Пороги»

Прибічники Саакашвілі борються з режимом і штурмують палац культури.

Понеділок 12 грудня «порадував» українців двома резонансними судовими рішеннями: відмовою в обранні запобіжного заходу Міхеїлу Саакашвілі та виправдання одіозного ще з часів Януковича ректора Податкової академії Петра Мельника.

Запобіжний захід, на думку суду, виявився в ситуації із Саакашвілі неоптимальним. Як відомо, він обирається в тих випадках, якщо підозрюваний планує втечу за кордон, або становить комусь загрозу, або ж якщо він може впливати на слідство. Суд не побачив таких загроз? Чи, як показала ситуація на Костельній, де колишнього президента Грузії та голову Одещини затримували на даху і згодом визволяли прибічники із поліцейського автомобіля, і на Грушевського, де вже кілька місяців наметове містечко біля Верховної Ради блокує рух, запобіжні заходи щодо Саакашвілі – недієві?.. Що є підставою для українського суду відпустити того, хто із застосуванням сили масово прориває державний кордон, втікає від правоохоронців після затримання? Слідство проти Саакашвілі лише розпочалося, попереду – місяці роботи слідчих та прокурорів, і лише тоді дізнаємось, яку відповідальність понесе Саакашвілі. Натомість в ситуації Петра Мельника події виходять на фінішну пряму. Звинувачення проти нього були оприлюднені ще в далекому 2007 році, тобто 10 років тому. А за цей час Мельник перетворився на символ людини, що зможе обійти будь-яку норму закону. В Ірпені за Мельником неофіційно, звісно, закріплений статус головного корупціонера міста.

Судове слідство в справі экс-ректора запам'яталося тим, що він продав приміщення університету фірмі, яка належить його колишній дружині, мовляв, не знаючи, що вона була власницею.. А «вишенькою на торті» усієї справи стало стягнення судового збору в розмірі 50 тисяч гривень з держави!

Для українців ці дві справи стали приводом запитати самих себе: а як там у нас з реформою нашої судової системи? І де проходить межа між законним правом діяльності опозиції, на масові виступи проти дій влади й порушенням громадського спокою, невинуватого застосування насилля, тим більше проти людей у формі правоохоронців чи військових?

Звинувачування Саакашвілі, Єгора Соболева, Семена Семенченка та інших правих опозиціонерів у корумпованості влади, повільності реформ, збагачуванні президентського оточення на тлі зовнішньої загрози й бойових дій, які не припиняються на Донбасі, часто мають під собою підстави. Однак дії «Руху нових сил» й наслідки, до яких вони призводять, нагадують якийсь театр абсурду, шизофренічного фарсу. Щонеділі на Майдані Незалежності вони проводять так зване віче, яке збирає кілька тисяч надзвичайно обурених людей, і деякі з них не вагаються щось «втнути». 17 грудня вони намагалися штурмувати... «Жовтневий палац», культурну інституцію, біля якої полягло 4 роки тому чимало людей. За словами Саакашвілі зі сцени, щоб там «облаштувати штаб боротьби з режимом Порошенка». Взявши на озброєння підручні засоби, як-от коріння дерева чи тротуарне каміння,

вони посунули на правоохоронців, які були застосували вогнегасники і сльозогінний газ. У той час у палаці відбувався концерт. В результаті постраждало біля шести десятків нацгвардійців та поліцейських. Мітингарі згодом відступили, але Саакашвілі заперечив спробу захоплення палацу, звинувативши «провокаторів». Поліція відкрила три кримінальні провадження. Посли західних держав назвали події «зловживанням права на мирний протест». Штурм засудили й критики президента, як-от Мустафа Наєм, з посту якого починався Майдан-2013.

Із кожною акцією під проводом экс-президента Грузії чіткішими стають обриси політтехнології з-за «поребрика». І «реконструкторам Майдану» важливо, аби шоу тривало до чергових виборів Путіна. «Зараз намагаються відразу реконструювати події зими 2013-14-го: розгортання наметів, «марш за імпічмент» як калька «мирної ходи», поїздки Автомайдану до будинків чиновників, захоплення громадських будівель. «Акції на Майдані змушують остерігатися наступних дій ряжених «революціонерів». Де вони ще битимуть шибки і ламатимуть двері? Може, у Лаврі? – задається питанням політолог Юрій Васильченко. – Захоплення головного центру УПЦ МП стане ефектною картинкою для російських і світових ЗМІ на доказ слабкості влади у Києві. Не виключено, що «міхомайданівці» спробують атакувати будівлю парламенту. Мета радикалізації – продемонструвати замовнику, що народ вже дозрів до погромів».

Москва не хоче миру і бачити правди

Документальний фільм War for Peace («Війна заради миру») про війну на Донбасі українця Євгена Тітаренка, показ якого скасували на фестивалі «Артдокфест-2017» у столиці Росії Москві, буде презентований на іншому міжнародному фестивалі, повідомила волонтерка із Дніпра Наталія Хазан. Творці фільму подали кілька заявок на участь фільму в міжнародних фестивалях кіно – в Європі, США, Канаді й Ізраїлі. В Україні, попри численні прохання, презентувати стрічку поки що не будуть: за умовами участі в міжнародних фестивалях, до фестивалю стрічка не може бути продемонстрована в країні, де зроблена. «Ми подали заявки на кілька західних фестивалів, де за умовами фільм не може бути показаний у країні, де зроблений. У нас зараз є багато пропозицій організувати закритий показ у Києві, у Дніпрі, ще де, але ми не будемо цього робити. Історія з фільмами, як правило, довга – це не місяць, не два. Але тут у нас є певний «карт-бланш» у зв'язку з цим промо, яке нам зробили в сусідній державі», – сказала Наталія Хазан.

За її словами, скасування показу стрічки в Росії не було неочікуваним. «Навпаки – ми були здивовані, що його взагалі збирались показати. А те, що не покажуть, – ну що ж. У «дружній» державі нам зробили гарне промо, ми вдячні, у нас немає коштів на таке промо. По-друге, те, що не покажуть, – для фільму краще, ніж показали б. У фільму тепер вже є історія. Все, що заборонили, – набагато цікавіше. Якби фільм був прохідним, його б спокійно показали в кінотеатрі на 150 місць, і ніхто б не

помітив. А так нам зробили колосальне промо», – сказала Наталія Хазан. Як зазначила продюсер, попри те, що в Росії фільм пов'язували із українською владою і називали «замовним», створений він винятково зусиллями ентузіастів. «Фільм зроблений без жодної підтримки жодного представника влади. Ми звертались до понад 300 народних депутатів, які є на Фейсбукці, з проханням перекинути нам по одному долару на фільм, але жоден не відповів», – додала Наталія Хазан.

Документальний фільм War for Peace знімався упродовж 12 місяців в зоні бойових дій на Донбасі парамедиком Євгеном Тітаренком, який у складі батальйону «Госпітальєри» пройшов найгарячіші точки Донбасу. Зйомки тривали упродовж 2014-2015 років. Намір показати цей фільм на фестивалі поза конкурсом викликав невдоволення прихильників проросійських бойовиків, і організатори спершу були змушені перенести показ цього фільму в інше приміщення, до Чеського культурного центру в Москві, де були заброньовані всі місця. 9 грудня організатори фестивалю повідомили, що навколо показу «певними групами людей і ЗМІ була створена нездорова атмосфера, стали виникати різноманітні звинувачення і погрози», і Чеський центр вирішив, що «напружена атмосфера навколо показу фільму може призвести до небажаних інцидентів на території посольства Чехії». За повідомленням, «виходячи виключно з турботи про комфорт і безпеку гостей, за узгодженням із дирекцією «Артдокфесту», було ухвалене рішення відмовитися від показу фільму «Війна

заради миру».

Також невідомо прийшли на показ фільму «Політ кулі» про війну на Донбасі 9 грудня і погрожували зірвати його другий показ у неділю, 10 грудня. Авторка фільму Беата Бубенець оприлюднила запис розмови невідомих із президентом фестивалю Віталієм Манським: двоє чоловіків і жінка стверджували, що фільм ушлявлює бійців українського добровольчого батальйону «Айдар», які, за їхніми твердженнями, нібито «вбивали і гвалтували людей». Невідомі пригрозили, що 10 грудня на другий показ фільму «Політ кулі» їх «прийде п'ятсот». Один із невідомих при цьому стверджував, що з 2014 року перебуває на Донбасі.

7 грудня кінотеатр «Каро 11 Октябрь» у Москві, де відбувається показ фільмів фестивалю, без пояснення причин зняв із показу фестивальний фільм «Мустафа» – про лідера кримськотатарського національного руху Мустафу Джемілева. До дирекції «Артдокфесту» надійшов офіційний запит із московського відділення Центру протидії екстремізму з проханням надати запис цього фільму. Організатори фестивалю були змушені відмовитися від його показу.

Радіо «Свобода»

Україна та Чехія спільно боротимуться з АЧС

В рамках візиту до Праги з метою участі в Міжнародній конференції з проблематики африканської чуми свиней (АЧС), заступник Міністра аграрної політики та продовольства України з питань євроінтеграції Ольга Трофімцева та Голова Держпродспоживслужби Володимир Лапа провели двосторонню зустріч із заступником Міністра сільськогосподарства Чехії Іржі Шіром та головним ветеринарним лікарем країни Збінеком Сімерадом. Сторони обговорили двосторонню співпрацю в аграрному секторі між Україною та Чехією, ситуацію та шляхи боротьби з АЧС.

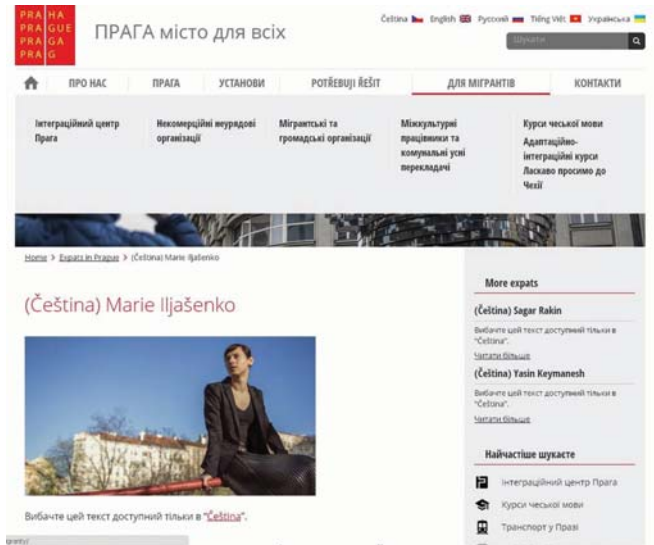
«Українська сторона зацікавлена в більш активному використанні експертизи та напрацювань Чеської Республіки в питаннях реформи лісового господарства, системи управління та контролю в органічному сільському господарстві, а також у ветеринарній і фітосанітарній сфері», – зазначила Ольга Трофімцева. Іржі Шір відмітив інтерес чеської сторони до збільшення двосторонньої торгівлі в агропромисловому секторі. На лютий 2018 року заплановано проведення бізнес-форуму в Києві, під час якого велику увагу буде приділено саме бізнесу в аграрній та харчовій сферах.

Сторони обговорили реалізацію принципу регіоналізації щодо високопатогенного грипу птиці та деякі питання доступу продукції на ринки обох країн. Володимир Лапа підкреслив нагальну необхідність формування більш ефективної системи обміну інформацією щодо АЧС в обох країнах, включаючи випадки захворювань в дикій природі. Чеські колеги розповіли про досвід реагування на спалах АЧС та використані заходи, а також запевнили у готовності до співпраці не лише щодо запобігання та боротьби з АЧС, але й в інших ветеринарних питаннях.

Столиця он-лайн українською

Місто Прага відкрило нову веб-сторінку, призначену передусім для мігрантів, які проживають у Празі. Сайт «Прага – місто для всіх» створений різними мовами, якими переважно розмовляють іноземці у чеській столиці, у тому числі українською. Прага дедалі більше набуває культурного розмаїття, як і решта європейських мегаполісів. Тут можна знайти інформацію, яка допоможе орієнтуватися у столиці, її установах та органах. Акцент зроблений на сферу інтеграції та підтримки співжиття всіх мешканців столиці. Також можна ознайомитися із актуальними подіями у цій сфері на рівні Магістрату столиці Прага, завантажити багато потрібних документів, актуальну Інформаційну брошуру для мігрантів, звернутися до столичного магістрату. Сторінку розробив «Інтеграційний центр Прага», серед засновників якого і є пражка мерія. Також тут можна проконсультуватися щодо конкретних питань, скажімо, щодо комунікації із фінансовими установами, управлінням соціального захисту чи зайнятості. Розробники сторінки [http://](http://metropolevsech.eu/ua/)

metropolevsech.eu/ua/ вважають, що таким чином усі мешканці Праги зможуть ближче познайомитися між собою на культурних, громадських та спортивних заходах. Як зазначила відома чеська соціоложка українського походження Яна Леонтієва, певний час розробники сторінки не бачили необхідності створювати українську версію, вважаючи, що російської буде достатньо. «В першій версії проекту, яку презентували в травні або червні, її не було і я це досить інтенсивно критикувала», – зазначила вона. Також сторінка пропонує мобільний додаток *prague*, який пропонує основну інформацію про життя у Празі. Однак української версії там вже немає, хоча є, скажімо, російська чи в'єтнамська. «Але

про мобільний додаток якимось навіть не подумала... Не розумію, чому української там немає», – зазначила Леонтієва. За повідомленням спеціалістів ІЦП, робота над порталом поки не припинена і триватиме в наступному році.

Вл. інф.

Львів та Брно з'єднає літак

Нові рейси з Брно до Львова почнуть виконувати з березня-квітня 2018 року. Авіакомпанія «Blue Air» відкриє сім нових рейсів зі столиці Моравії: із аеропорту Брно-Туржани до Мілану, Риму, Барселони, Брюсселю та Львова почнуть виконувати навесні наступного року. Ще два рейси з Брно до Спліту та Дубровніки виконуватимуть у період літньої навігації. Частота польотів у Мілан та Брюссель буде тричі на тиждень, у Львів та інші напрямки – двічі на тиждень. Рейси будуть виконувати на літаках «Boeing 737-500», які вміщують 126 пасажирів. Детальний розклад польотів та ціни на авіаквитки будуть оголошені в січні 2018 року, але

передбачається, що вони коливатимуться у межах від 4 до 6 тисяч чеських крон за зворотній квиток. Генеральний директор компанії «Accolade Group», власник аеропорту Брно Мілан Кратіна, зазначив: «Ми вважаємо, що нові напрямки скоро знайдуть своїх пасажирів. В аеропорту Брно є великі переваги, оскільки він компактний, реєстрація на рейс проходить швидко. Комфорт та швидкість, які може забезпечити аеропорт, допоможуть підвищити привабливість маршрутів». Гетьман Південноморавського краю Іржі Шіmek зазначив, що новий повітряний маршрут зацікавить як туристів, які праг-

нуть подивитися Львів, так і українців, які працюють у Чехії. Посприяла також і співпраця краю із Львівською областю, завдяки чому маршрут має вигідніші умови. Брно розраховує підняти кількість обслуговуваних у Туржанах пасажирів на 130 тисяч на рік – до півмільйона і більше. З міста Брно лоукост «Ryanair» виконує рейси до Лондона, а лоукост «Wizz Air» нещодавно закрив два маршрути з Брно. Румунська авіакомпанія «Blue Air» літає з 2004 року, у флоті компанії є 28 бортів «Boeing 737». Цього року «Blue Air» замовив ще 12 літаків «Boeing 737 MAX 8».

Вл. інф.

Тернопіль придбав чеські тролейбуси

Два тролейбуси – «гармошки» Skoda 15Tr привезли на початку грудня до Тернополя. Вони були придбані комунальним підприємством «Тернопіль-летротранс» у міста Чеське Будейовіце. Машини не нові, але в хорошому стані. Після проведення технічного огляду та оформлення документації тролейбуси отримають інвентарні номери 180 та 181 та згодом вийдуть на маршрут. За останні роки у Тернополі збудова-

но декілька нових тролейбусних ліній: на масиві «Аляска», у районі обласної дитячої лікарні, на масиві «Дружба», вул. Протасевича та від мікрорайону «Аляска» до «Дружби». Наразі триває будівництво нової тролейбусної лінії, яка сполучатиме вулицю Бродівську із існуючою тролейбусною мережею. Тому місто планує придбати загалом біля десяти чеських тролейбусів.

пор

Україна та Чехія щодо наукової співпраці

Україна та Чехія планують оголосити 1 березня 2018 року конкурс спільних науково-дослідних проєктів. Про це домовились на засіданні Спільного українсько-чеського комітету з науково-технологічного співробітництва в Празі. Фінансування досліджень буде за сімома пріоритетами: інформаційні технології; силова енергетика; екологія та використання природних ресурсів; біотехнології, нові терапевтичні методи профілактики захворювань; нові речовини та матеріали; сучасне машинобудування; суспільні науки та мистецтво. «Сьогодні МОН розширює науково-технічне співробітництво з різними країнами світу. Так, цього року кількість проєктів, які виконуються закладами вищої

освіти і науковими установами у межах білатеральної співпраці, зростає вдвічі, а обсяг їх фінансування – у 3,5 рази», – зазначила очільниця української делегації, начальник відділу міжнародного науково-технічного співробітництва МОН Стелла Шаповал. Представники Міністерства освіти і науки України розповіли чеським колегам про реформування наукової та інноваційної сфери в Україні, а також про міжнародну співпрацю. Станом на кінець 2017 року в Рамковій програмі ЄС «Горизонт 2020» українські та чеські інституції у консорціумах спільно виконують 32 проєкти. Представники Міністерства освіти, молоді і спорту Чеської Республіки представили Дорожню карту

розвитку інфраструктури досліджень та інновацій на 2016-2022 роки і окреслили програми, до яких можуть долучатися науковці з України. Українська делегація відвідала Інститут фізики плазми Чеської академії наук, який співпрацює з низкою українських наукових установ. Створення Спільного українсько-чеського комітету з науково-технологічного співробітництва передбачено Угодою між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки про науково-технологічне співробітництво, яку ратифіковано ВРУ у травні 2017 року. Друге засідання Комітету планується у м. Києві наприкінці 2018 року.

Вл. інф.

«Пожежна» та «швидка» для Закарпаття з Пардубиць

Всередині грудня Пардубицький край подарував Закарпаттю пожежний автомобіль Tatra та комплекти бойового одягу пожежника-рятувальника. Машина вже слугувала вогнеборцям містечка Євічко. За словами гетьмана Пардубицького краю Мартіна Нетоліцького, у 2017 році Пардубицький край вже презентував GPS навігатори для потреб гірської пошуково-рятувальної частини. «Пожежний автомобіль не новий, але перебуває у дуже доброму стані», – підсумував гетьман Пардубицького краю. Керівник закарпатських рятуваль-

ників Роман Гудак додав, що машина здатна вивозити 6 тонн води та 1 тону піноутворювача, а сільській місцевості Ужгородщини це значно збільшує тривалість подачі води в осередок пожежі без дозаправки пожежного автомобіля. Також він має високу прохідність, що дозволить рятувальникам діставатися найвіддаленіших населених пунктів в умовах бездоріжжя.

Окрім того, Пардубицький край подарував гірському селу Колочава на Закарпатті вживаний автомобіль «Фольксваген» швидкої допомоги із комплектом об-

ладнанням, оскільки наявна тут «швидка» вже практично відслужила своє. Всередині листопада відбулася урочиста його передача місцевій лікарні.

пор

Катерина Ґазукіна виграла перекладацький конкурс

У приміщенні Посольства України в Чеській Республіці 13 грудня відбулося підбиття підсумків та нагородження переможців Першого конкурсу перекладачів з української на чеську мову. За інформацією керівниці Чеської асоціації українців Терези Хланьової, в конкурсі взяло участь 20 учасників з різних куточків Чехії та з України, що свідчить про значний інтерес до його проведення. Журі конкурсу складалося з шести фахівців-філологів, які одногосно присудили перемогу перекладачці Катерині Ґазукіні. Вона – досвідчена вже перекладачка та інтеркультурна працівниця. Другі місця розділили Петр Каліна та Мирослав Томек, а третє отримала Кароліна Юракова. Під час церемонії вручення нагород та сертифікатів Посол України в Чехії Євген Перебийніс привітав усіх учасників та побажав їм, незалежно від результатів,

продовжувати цю діяльність, підкреслив актуальність проведення конкурсу, який є важливим інструментом популяризації української культури, привернення уваги до України та україністики як професії, поштовхом для активізації перекладацької діяльності та стимулом для розвитку україністики в ЧР.

Конкурс проводився за підтримки МЗС України Чеською асоціацією українців у співпраці з Інститутом східноєвропейських студій Філософського факультету Карлового університету в Празі. Його суть полягала у найкращому перекладі двох літературних творів, уривків з прозаїчних текстів – роману Василя Барки «Жовтий князь» та оповідання Ірини Цілик «Сніжка». Конкурс тривав від 15 вересня. Вік учасників не був обмежений. Детальні умови конкурсу та уривки з творів, які потрібно було перекласти,

можна знайти на ukrainiste.cz. Для переможців були передбачені винагороди: 1 премія – 8 тисяч чеських крон, 2 премія – 5 тисяч кч і 3 премія – 2 тисячі кч. Журі мало право надати або не надати кілька перших, як і других та третіх, премій.

Прес-служба посольства

«Кіборги» – фільм про кожного з нас

Штрихи до найпотужнішої (поки що) української стрічки

ТЕКСТ: Анастасія БЕЛОВА

Фільм Ахтема Сеїтаблаєва «Кіборги» — це потужний меседж для кожного українця про наше минуле, сьогодення і майбутнє, про наше розуміння того, що відбувається, про хоробрість тих, хто бореться за Україну на сході країни

І хоча ми всі прекрасно пам'ятаємо початок російської агресії на сході України, багато хто з нас були дуже далекі від тієї реальності – з роботою, будинком, розвагами, сім'єю та друзями... Ми чуємо про війну кожного дня, але чути і бачити – абсолютно різні речі.

Про тих історичних «кіборгів» Донецького аеропорту було знято кілька документальних фільмів. І на плечі режисера Ахтема Сеїтаблаєва лягла досить важка місія створення повноцінного художнього фільму про героїв у той час, коли війна ще триває. Для нього робота з темою АТО не є чимось новим. Він був ведучим військово-патріотичного ток-шоу «Хоробрі серцем». Грав у серіалі «Гвардія». Йому також не чужа і тема окупації, адже його фільм «Чужа молитва» розповідає саме про анексію Криму. Ну, і звичайно, його картина про сталінську депортацію кримськотатарського народу 1944 року — «Хайтарма», яка змусила плакати багатьох глядачів. Однак Ахтем Сеїтаблаєв перевершив себе самого створенням «Кіборгів».

Події фільму «Кіборги» розгортаються навколо боїв за Донецький аеропорт у 2014 році, які в цілому тривали більше 240 днів і стали одним із найголовніших етапів війни на Донбасі. Незважаючи на величезні втрати, переважаючи кількість противника і військової техніки, наші воїни стояли за аеропорт до останнього.

У центрі фільму Ахтема Сеїтаблаєва п'ять військовослужбовців. Це юнак з благополучної сім'ї, який міг замість війни поїхати на елітний музичний конкурс, доброволець з позивним Мажор (Макар Тихомиров), вже загартований у боях Гід (Роман Ясинівський), самовпевнений Марс (Олександр Піскунов), військовослужбовець Субота, чесно виконуючий присягу (Андрій Ісаєнко), Старий (Віктор

Жданов) і командир — націоналіст Серпень (В'ячеслав Довженко). Та питання не в кількості, а в самій якості передачі характерів кожного з персонажів. У «Кіборгів» особистості є центром всієї історії. Не жорстока і груба війна з вбивствами і зрадою, а саме люди зі своїми історіями, мотивами, цілями та поглядами, як на минуле, так і на майбутнє нашої країни. І завдяки акторському складу і приголомшливій роботі сценариста Наталії Ворожбит, ми отримуємо неймовірно живих персонажів, в яких пізнаємо себе, а також своїх друзів, знайомих і близьких, які захищають Україну протягом цих останніх чотирьох років. За майже дві години перегляду фільму ми сприймаємо персонажів як реальних людей з цілою палітрою всіляких емоцій, починаючи від гніву і болю та закінчуючи надією. Кожне слово із суперечки або спокійного діалогу героїв вривається тобі в пам'ять, проникає під шкіру, оголюючи ту, часом гірку, правду, про яку ти зрідка замислюєшся. Діалоги стали золотою серцевиною всієї стрічки Ахтема Сеїтаблаєва. Розмова Серпня із полоненим сепаратистом про те, як схожі їхні долі і прагнення до незалежності, і про те, якими далекими вони виявилися один від одного. Або суперечка двох поколінь з різними знаннями про минуле України і з різними планами на її майбутнє. Разом із героями ми відповідаємо на питання: «Навіщо ми тут, на війні?» та «За що ми любимо Україну?» Тут немає пропаганди, лише подача думок відразу двох сторін в умовах, які вимагають односторонності – «наш» ти або «ворог».

Золота середина фільму обрамлена не менш цінним поєднанням декорацій, музики, операторської роботи та монтажу. Коли тільки було анонсовано початок зйомок, журналісти змогли подивитися на відтворений ДАП. Всі декорації у фільмі виглядають дуже правдоподібно – це кажуть навіть військові, які брали участь в обороні аеропорту і подивилися «Кіборгів». І вся відтворена похмура атмосфера військових дій вселяє тобі віру, що ти знаходишся там, а не в залі кінотеатру.

Ти завжди відчуваєш присутність ворога, навіть коли його не показують на екрані. Ти співпереживаєш головним героям кожну хвилину фільму. Окремої «голлівудської» похвали гідна постановка всіх бойових сцен. Такого рівня в нашому кінематографі, принаймні, на моїй пам'яті, ще не було, хіба що у фільмі «Червоний». Звичайно, при роботі з бойовими сценами чималу роль відіграє операторська робота і монтаж. Якщо перед нами фільм про війну, то не дивно, що камера тремтить разом з усім тим, що відбувається на екрані. Ми ще глибше опиняємося в побудованій Сеїтаблаєвим картинці. Буквально в одній бойовій сцені настає плутанина, де неясно: хто — українські військові, а хто — ворог. Якщо перед нами фільм не про війну, а про людей, це вже не має такого великого значення. А от музичний супровід є надзвичайно важливим у подібних картинах. Створив його для «Кіборгів» композитор і аранжувальник, клавішник групи «Океан Ельзи» Мілош Єліч, у той час як пісня «Мить» групи стала саундтреком до фільму. Недарма фільм привабив велику кількість глядачів до кінотеатрів. Судить самі: кінострічка є одним з переможців 8-го конкурсного відбору Держкіно та отримала державну фінансову підтримку на 50 % собівартості фільму в розмірі майже 24 мільйонів гривень. Загальна вартість кінофільму оцінюється в майже 48 мільйонів гривень. І вже за перший вікенд прокату фільм зібрав 8,186 млн гривень, чим встановив новий рекорд для вітчизняних фільмів в українському прокаті. Фільм подивилися 106 350 глядачів. «Кіборги» — це потужний меседж для кожного українця, про наше розуміння того, що відбувається, про хоробрість борців за Україну. Цей фільм «б'є» потужніше за будь-який «Град» або «Буратіно» у самісіньке серце, не залишаючи байдужим нікого. «Кіборги» — це однозначно один із кращих фільмів за всю історію незалежної України і кращий фільм в кар'єрі самого Ахтема Сеїтаблаєва.

Червоний

Кінопогляд за колючий дріт ГУЛАГу

ТЕКСТ: Віра СТАДНИК

На День Незалежності, 24 серпня, в кінотеатрах вийшов в прокат український фільм «Червоний». Це екранізація однойменного роману письменника Андрія Кокотюхи. Стрічка розповідає історію про воїна УПА Андрія Червоного, який зміг підняти повстання у сталінському таборі «ГУЛАГ». Він не побоявся піти проти начальника табору та робить спроби вибратись на волю.

Події у фільмі відбуваються в 1947 році, в час, коли в сталінських концтаборах знищують усіх. Головний герой проходить повз пекло та нелюдські умови, переживає зраду та відчай, однак попри усі випробування не втрачає віри. Двоє українців – Данило Червоний і Віктор Гуров – потрапили до гулагу. У них абсолютно різні долі: один раніше був членом Української повстанської армії (УПА) і народився на Заході України, а другий – радянський льотчик зі Сходу України, якому не дуже-то й близьке поняття патріотизму. Але доля звела таких людей разом. Нехай у них і різні ідеали, але їх об'єднує не лише спільна біда, а ще й країна, де вони народилися – Батьківщина. Коли чоловіки розуміють це, вони вирішують, що для виживання на каторзі потрібно допомагати один одному і разом протистояти всім труднощам. Жорсткий начальник табору майор Абрамов хоче знищити всіх «бандерівців» і ні перед чим не зупиниться. Тоді Данило Червоний очолює бунт у гулазі, який перетворюється на справжнє повстання. У каторжан майже немає шансів на успіх, але у них є непереборне бажання змінити своє життя і перестати щодня проходити всі кола пекла. Режисером фільму став відомий гру-

зинський митець Заза Буадзе, який вже кілька років працює в Україні. Сценарій до фільму написав сам автор книги Андрій Кокотюха. Картину знімали на одній із закинутих шахт Кривого Рогу, неподалік урвища «Провал СРСР». Там знімальна група з нуля побудувала справжній концтабір. Окрім того, зйомки відбувались в Одесі та неподалік від Луцька, де відтворювали масштабні сцени боїв воїнів УПА із нацистами та НКВС. У масовці фільму знялись близько 800 людей, в тому числі багато колишніх в'язнів. Робота на знімальному майданчику не зупинялась цілих три місяці. Головну роль у фільмі зіграв Микола Береза. Актор побудував досить успішну театральну кар'єру, став директором театру імені Леся Курбаса у Львові та водночас знімався в низці українських фільмів. Музику до фільму написав італійський композитор Франко Еко. Він самотужки записав усі саундтреки до «Червоного». Стрічка отримала змішані відгуки від українських кінокритиків. Одні позитивно оцінювали фільм, особливо похваливши переконливу, без надмірної

«театральщини», гру практично усіх героїв фільму. Інші відзначали карикатурність комуністів, простоту і банальність сюжету, надмірну літературність української мови акторів та переважну російськомовність стрічки. Та від пересічних глядачів фільм отримав схвальні відгуки, оцінивши стрічку на 8-9 балів з 10 на різноманітних кінематографічних довідкових сайтах. Загальний бюджет українського історичного бойовика склав 20 мільйонів гривень. Половину з цих грошей виділило Державне агентство України з питань кіно, ще половину пожертвували спонсори. Одним із важливих партнерів проекту стала Одеська кіностудія. Показ в Україні почався на День незалежності, 24 серпня 2017 року. Протягом першого тижня широкого прокату було продано майже 20 тисяч квитків, а фільм був показаний на 185 екранах. Він зібрав 1,47 млн. грн., що на той час дозволило йому зайняти шосте місце серед усіх прем'єр. На другий тиждень прокату фільм зібрав ще понад півмільйона гривень, довівши загальні збори стрічки до 2,6 млн.

Друга Ріка Піраміда

За словами хлопців з відомого гурту походженням із Житомира «Друга Ріка», вони написали свій найкращий трек: «Ти є я». Свіжа

композиція розповідає про спонтанне кохання. «Нам всім неймовірно подобається наша нова робота, вона крута. Перший варіант її тексту був значно бруталніший, і хлопці навіть попросили мене трохи підправити слова. Не дарма ж у неї є друга назва» – коментує новинку лідер «Другої Ріки» Валерій Харчишин. Друга назва пісні «Ти є я» – Curva, що у перекладі з іспанської мови означає «не ідеальна» або «крива». А з польської, напевно, перекладати не будемо. «Ангел» та «Монстр» – інші сингли сьомого повноформатного альбому гурту. Частина його уже презентували у Києві 30 вересня в акустичному форматі. 16 музикантів із цимбалами, трембітами, тромбонами і струнним квартетом поєднали гітарно-ударні рок-ритми в переповненому клубі «Фрідом». Нині гурт вирушає у турне на підтримку нового альбому. Загалом до диску увійшли 9 композицій, окрім названих, ще «Секрет», «Доки я не пішов», «Оооо/Брудний і милий», «Сьомий день», «Не видавай», та «Дош/Хай вміє нас». В-во: Lavina Music. Пік: 2017. Ціна на itunes: 8.91 USD.

Тартак АНТАРТАКтида. Частина Друга

2 грудня, в день свого 21-річчя, гурт «Тартак» презентував дев'ятий повноформатний альбом. Традиційно автором усіх пі-

сень є фронтмен колективу Олександр Положинський. Безпосередньо над музичною часиною працювали музиканти гурту «Тартак»: Антон Єгоров, Ярослав Вільчик, Дмитро Чуєв. Запис платівки проходив на двох студіях: «Play FoRest» та «ФДР». Зведенням та мастерингом займався луцький саундпродюсер Роман Сорока. Назва альбому має частку «Частина Друга», оскільки наразі триває робота над альбомом дуетів, який буде називатися «АНТАРТАКтида. Частина Перша». Сашко розповідає: «Ці дві платівки народжувалися одночасно. Я жив і продовжую жити ними двома одночасно. Вони дуже різні й стилістично, і змістовно. Просто хочеться показати себе не як щось вузькоспеціалізоване, а як творчу одиницю, яка може існувати в дуже різних і інколи навіть протилежних проявах». В назві є саме слово «Тартак», але там ще закладено два імені — Артура Даніеляна і Антона Єгорова — гітариста, який фактично був саундпродюсером другої частини. Так що назва є змістовною і за формою, і за сенсом, який в неї закладений. В-во: Comp Music Ltd. Пік: 2017. Ціна на google play: 20 uah.

KARNA Гуцул-метал

KARNA — це гурт з 20-річною історією, власним звучанням та стилем, який назвали «гуцул-метал». KARNA влітає прикарпатські мотиви в рок-музику, а під час живих виступів змішує традиційний карпатський аркан з класичним слемом. На концерті гітарист і басист спускаються зі сцени до публіки, опиняються в центрі кола, а в кульмінаційний момент публіка починає слем. Альбом «Гуцул-метал» вийшов в листопаді цього року. Перший концерт туру музиканти зіграли у Львові, згодом у Києві, Луцьку, Черкасах, Кременчуці, Харкові, Полтаві та інших містах. Альбом увірвався до ТОПів вітчизняних продажів на сервісах iTunes та Google Play. А вже 13 грудня у заповненому щент київському Sentumi фанати стрибали під ритми нових композицій, чому був неймовірно радий гітарист та засновник гурту Владислав Ярун. В-во: Violet Music. Пік: 2017. Ціна на google play: 42 uah.

Onuka & Naoni MOZAÏKA

Відомий електро-фолк гурт вирішив підігріти зацікавленість публіки за допомогою концертної платівки, записаної спільно з Національним академічним оркестром народних інструментів України (НАОНІ). «Ми хочемо запам'ятати цю магію», – кажуть Ната Жижченко та Євген Філатов про тільки-но оприлюднені сімнадцять концертних треків, записаних

під час спільного виступу ONUKA та NAONI 11 грудня 2016 року. У дитинстві Ната багато років грала на сопілці в оркестрі духових інструментів Національної гвардії України, з яким об'їздила чи не всю Європу. Тому це в якійсь мірі повернення до витоків. Оркестр у складі понад шістдесят музикантів не фокусується на самій лише класиці, а виконує на традиційних інструментах сучасну прогресивну музику. Загалом НАОНІ – добре відомий колектив, який вже майже 50 років спеціалізується на інструментальній музиці різних регіонів України.

Тут є декілька видів сопілок, десятки різновидів тулумбасів і бухало. У оркестру є рок-програма з хітами Metallica і Queen, а також програма з гуртом «Друга Ріка». Керівник НАОНІ – диригент і композитор Віктор Гуцал – впевнений, що на народних інструментах можна грати будь-який жанр. Свого часу Гуцал товаришував з дідусем Нати, майстром народних інструментів, консультувався у нього щодо бандури. Тож співпраця вийшла дуже символічною. В-во: Vidlik. Пік: 2017. Ціна на itunes: 47 uah.

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 11/2017, рік XXV. Підписано до друку 18 грудня 2017 року. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. Номер готували: Богдан Райчинець, Богдан Зілинський, Олег Павлів, Йосип Климкович, Томаш Влах, Анастасія Белова, Віра Стадник, Олександра Лівінський. Використовуються повідомлення інформантів та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Рукописи не повертаються. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зреєстрована Міським судом у Празі, номер документа L 6121; контакт: uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; тел.: +420221419821; ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – říční práh. Č. 11/2017, ročník XXV. Uzávěrka: 18. prosince 2017. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec, Bohdan Zilynskyj, Oleh Pavliv, Josyp Klymkovyč, Tomáš Vlach, Anastasiya Bělova, Vira Stádník, Olexsa Livinskyj. Používáme zprávy informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: spolek Ukrajinská Iniciativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800.

Realizace projektů
Spolupráce v oblasti
technologií, výzkumu
a humanitární pomoci

Щиро запрошуємо на український вечір

«Маланка 2018»

17 лютого 2018

**Гість вечора: «THE UKRAINIAN FOLK»
українська капела з Польщі**

**зал: Kulturní centrum Novodvorská,
Novodvorská 151, Praha 4
початок: 18.00 год.**

- культурна програма
- танці
- українські страви
- лотерея

Інформація:

www.ukrajinci.cz

uicr@centrum

777212237